

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Diplomová práce

2017

Bc. Sára Němečková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bc. Sára Němečková

**Milena Jesenská a její tvorba v Lidových
novinách a Přítomnosti**

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Sára Němečková**

Vedoucí práce: **PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

NĚMEČKOVÁ, Sára. *Milena Jesenská a její tvorba v Lidových novinách a Přítomnosti*. Praha, 2017. 60 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, PhD.

Abstrakt

Práce se zabývá publicistickou tvorbou Mileny Jesenské v *Lidových novinách* a časopise *Přítomnost* v letech 1929 - 1930 respektive 1937 - 1939. V textech Mileny Jesenské lze nalézt řadu opakujících se témat, které mají z velké části základ v jejím životě. Tvorbou se také line neustálá potřeba pomáhat svému okolí a ochraňovat slabší, která je i podle řady autorčiných životopisů pro Milenu Jesenskou zcela klíčová. Autorka v letech 1929 – 1930 stála v čele ženské rubriky *Lidových novin* a snažila se bojovat za změnu podoby a významu této rubriky v tehdejší tisku, výrazným tématem v její tvorbě je problematika moderní ženy a jejího postavení v tehdejší společnosti. Práce se zabývá také ohlasy společenských poměrů a historických událostí ve zkoumaných textech. Politicky laděné úvahy či reportáže Mileny Jesenské v časopise *Přítomnost* přináší autentický pohled na tehdejší atmosféru v československé společnosti.

Abstract

The thesis deals with the journalistic works of Milena Jesenská not only in *Lidové noviny* but also in the magazine *Přítomnost* in 1929 – 1930, resp. in 1937 - 1939. In her works we can find a number of repetitive topics. Most of them have in large part roots in her life. Her literary output is permanently penetrated by her permanent need to help her surroundings and to protect her weaker residents, which is according to author's biographers for Milena Jesenská sheer crucial. The author stood in the years 1929 – 1930 as the head of women's section of *Lidové noviny* and was trying very

hardly to fight for the change of the form of this section in the print at that time. Another significant topic was the issue of a modern woman and her role in the society at that time. The thesis deals also with the resonance of social relations and historic events in the examined texts. Politically tuned reflections or reports and reportage by Milena Jesenská in the magazine *Přítomnost* bring an authentic perspective to the atmosphere in the Czechoslovak society at that time.

Klíčová slova

Milena Jesenská, Lidové noviny, Přítomnost, druhá republika, Protektorát Čechy a Morava, publicistika

Keywords

Milena Jesenská, Lidové noviny, Přítomnost, Second Czechoslovak Republic, Protectorate of Bohemia and Moravia, journalism

Rozsah práce: 131 283 znaků vč. poznámkového aparátu, bez abstraktu a příloh

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Sára Němečková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce PhDr. Janě Čenkové, Ph.D. za rady při přípravě mé diplomové práce a za poskytnutí cenných doporučení zdrojů, které mi při psaní práce poskytly potřebné informace k pochopení života novinářky Mileny Jesenské.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Sára Němečková	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2015/16	
E-mail diplomantky/diplomanta: sara.nemeckova@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Mediální a komunikační studia, navazující magisterské, kombinované	
Předpokládaný název práce v češtině: Milena Jesenská a její tvorba v Lidových novinách a Přítomnosti	
Předpokládaný název práce v angličtině: Milena Jesenská and her works for Lidové noviny and Přítomnost	
Předpokládaný termín dokončení LS 2016/2017	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Milena Jesenská je významnou osobností na poli české žurnalistiky. Během svého života se dokázala psát do Lidových novin a vypracovat se do pozice respektované novinářky a dostat se do vedení týdeníku Přítomnost. Osoba Mileny Jesenské byla zpracována především v několika životopisných knihách, její příspěvky v novinách či dopisy a jiná tvorba se také dočkaly několika různých uspořádání. Jako šéfredaktorka významného týdeníku měla možnost prakticky rozhodovat o jeho obsahu a tím pádem ovlivňovat čtenáře a šířit své názory. Co se týče obou periodik, jeho obsah a různá témata byla zpracována v řadě diplomových prací, samotné působení Mileny Jesenské však doposud analýze podrobeno nebylo.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem diplomové práce bude zevrubně popsat působení Mileny Jesenské v pozici šéfredaktorky týdeníku Přítomnost a redaktorky deníku Lidové noviny. Předpokladem je, že jak do obsahu článků publikovaných Jesenskou do LN, tak později do obsahu týdeníku Přítomnost se do jisté míry promítnul její osobní život a to, co se dělo v její těsné blízkosti, především pak nástup nacismu a Jesenské vymezení proti němu, Jesenské aktivity v rámci boje za rovnoprávnost mužů a žen či její zkušenost se sympatizováním s komunistickou ideologií a její pozdější názor na stalinismus.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):	
Teoretická část	
<ul style="list-style-type: none"> - Biografie Mileny Jesenské - Historie týdeníku Přítomnost - Historie deníku Lidové noviny - Historický kontext působení Jesenské v Lidových novinách a Přítomnosti 	
Praktická část	
<ul style="list-style-type: none"> - Analýza příspěvků Jesenské v Lidových novinách - Analýza příspěvků Mileny Jesenské v časopise Přítomnost - Srovnání obsahu časopisu Přítomnost v období před a během vedení Mileny Jesenské - Promítnutí historických událostí do obsahu článků v Lidových novinách a časopise Přítomnost 	
Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):	

Pro svou práci použijí především výtisky Lidových novin týdeníku Přítomnost z doby, kdy v nich Milena Jesenská působila, tedy z let 1934 až 1936, respektive z let 1938 a 1939. Dále budu využívat literaturu, která byla o Jesenské napsána, především několik knih paměti jejich přátel a další studie.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

V případě zkoumání výtisků týdeníku Přítomnost či jiných periodik použijí především metodu kvalitativní obsahové analýzy.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Dopisy Mileny Jesenské: Uspořádala Alena Wagnerová. Praha: Prostor, 1988. ISBN 80-85190-91-5
Sbírka dopisů Mileny Jesenské především jejímu příteli Maxi Brodovi, jejichž častým předmětem je osoba Franze Kafky a Jesenské vztah k němu, které jsou pravděpodobně jediným reálným svědectvím o jejich legendárním vztahu. Kromě dopisů pro Broda jsou v knize uveřejněny i dopisy adresované jiným osobám.

Zvenčtí a zevnitř: Antologie textů Mileny Jesenské. Uspořádala Ludmila Hegnerová. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1996. ISBN 80-85844-17-6

BUBER-NEUMANN, Margarete. *Milena: The Tragic Story of Kafka's Great Love*. New York: Arcade Publishing, 2014. ISBN 978-1628723298

Životopis Miény Jesenské sepsaný její blízkou přítelkyní z koncentračního tábora v Ravensbücku, Margarete Buber-Neumann. Životopis vzniknul na základě jejich dohody z koncentračního tábora, kdy v případě smrti jedné z přítelkyň měla druhá sepsat a knižně vydat její životní příběh.

ČERNÁ, Jana. *Adresát Milena Jesenská*. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-481-4
Životopis Mileny Jesenské sepsaný jej dcerou, Janou Černou.

FLEISCHMANNOVÁ, Staša. *Vrstvami*. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-471-5
Kniha vzpomínek fotografky Staši Fleischmannové, která strávila život v prostředí tvůrčích osobností československého kulturního života, mimo jiné i Mileny Jesenské, již ve svých vzpomínkách část zmiňuje.

FORST, Vladimír, MERHAUT, Luboš, OPELÍK, Jiří. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985-2008.

Čtyřdílný lexikon obsahující velké množství hesel z oblasti české literatury.

TRAMPOTA, Tomáš. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4
Kniha shrnující metody užívané při výzkumu médií. Obsahuje i metodické postupy jednotlivých druhů výzkumů prezentovaných na vybraných ukázkách z české žurnalistiky.

VONDRÁČKOVÁ, Jaroslava. *Kolem Mileny Jesenské*. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-482-1

Vzpomínková kniha věnující se životu Mileny Jesenské. Koláž úryvků z článků, korespondence Jesenské a autorky a autorčiných vzpomínek.

WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Praha. Argo, 2015. Vyd. 3. ISBN 978-80-257-1485-0
Životopis Mileny Jesenské sepsaný Alenou Wagnerovou, která se Jesenskou, jejím dílem a životem dlouhodobě zabývá.

Týdeník *Přítomnost* – vydání z let 1938 a 1939

Deník *Lidové noviny* – vydání z let 1934 až 1936

Diplomové a disertační práce k tématu

HÁJKOVÁ, Kateřina. *Raně feministické motivy v tvorbě Mileny Jesenské*. Praha: 2013. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Mgr. et Mgr. Kateřina Kirkosová.

JUNKOVÁ, Zuzana. *Ženská tematika ve fejetonech Mileny Jesenské a Dany Emingerové*. Pardubice: 2011. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. PhDr. Zuzana Nováková.

FOITOVÁ, Markéta. *Obraz politické každodennosti v politickém týdeníku Přítomnost: od Mnichova k válce*. Praha: 2014. Univerzita Karlova. Doc. Barbara Köpplová, CSc.

PENKALOVÁ, Lenka. *Rubriky pro ženy v denním tisku 20. let 20. století a jejich autorky: Olga Fastrová, Marie Fantová, Milena Jesenská, Staša Jílovská a Zdena Wattersonová*. Praha: 2011. Univerzita Karlova. Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTIŠKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD	2
1. K BIOGRAFII MILENY JESENSKÉ	6
2. NOVINÁŘSKÁ TVORBA MILENY JESENSKÉ V HISTORICKÉM KONTEXTU	10
2.1. MEZIVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKO	10
2.2. MEDIÁLNÍ SCÉNA V MEZIVÁLEČNÉM ČESKOSLOVENSKU.....	11
2.3. LIDOVÉ NOVINY.....	11
2.4. ČESKOSLOVENSKO V DOBĚ NÁSTUPU DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	13
2.4. MEDIÁLNÍ SCÉNA A MÉDIA V DOBĚ NÁSTUPU DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	14
2.5. CENZURA TISKU V OBDOBÍ DRUHÉ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA.....	15
2.6. DOMÁCÍ ILEGÁLNÍ TISK	17
2.7. ČASOPIS PŘÍTOMNOST	17
3. TVORBA MILENY JESENSKÉ V <i>LIDOVÝCH NOVINÁCH</i> A <i>PŘÍTOMNOSTI</i>	19
3.1. MILENA JESENSKÁ V ŽENSKÉ RUBRICE LIDOVÝCH NOVIN.....	21
3.2. TVORBA MILENY JESENSKÉ V ČASOPISE PŘÍTOMNOST	33
3.3. KLÍČOVÁ TÉMATA V TVORBĚ MILENY JESENSKÉ	47
ZÁVĚR	49
SUMMARY	51
POUŽITÁ LITERATURA	53
SEZNAM PŘÍLOH	55
PŘÍLOHY	56

Úvod

Milena Jesenská bezesporu patří mezi nejvýznamnější ženské zástupkyně československé žurnalistiky a v jejích dějinách sehrála významnou roli. Způsob, jakým se dokázala ve své době jako novinářka prosadit, byl zcela výjimečný. Většině lidí se při vyslovení jejího jména vybaví především spojitost s Franzem Kafkou a jejich takřka mytický milostný vztah, který vešel do světového povědomí po knižním uveřejnění jeho dopisů Mileně v roce 1952. Bohužel obecně méně známá je její odbojová činnost a především její výjimečná novinářská práce.

Právě působení ve vedení demokraticky založeného časopisu *Přítomnost*, jehož vedení Milena Jesenská do jisté míry přebírala v dobách nepřítomnosti jejího zakladatele Ferdinanda Peroutky, je jedním z pilířů této práce. Řada z těchto textů působí velmi silným dojmem i na současného čtenáře. Patří sice mezi její nejznámější, přitom i její dřívější tvorba, v ženských rubrikách, která může na první pohled působit povrchně, je v lecčems velmi zajímavá. Textům je ale třeba věnovat pozornost a pohlížet na ně v širším ohledu v rámci autorčina života. Pak nalezne čtenář řadu témat, kterých by si jinak takřka nebylo možné všimnout.

Ve své práci jsem se rozhodla na texty Mileny Jesenské zaměřit právě tímto způsobem. Rozhodla jsem se zkoumat články známé novinářky uveřejněné ve dvou československých periodikách – *Lidových novinách* a časopise *Přítomnost*. Jedná se o texty z let 1929-30, respektive 1937-39. Texty jsem zkoumala metodou kvalitativního výzkumu, který se mi pro tento typ práce jevil jako nejvhodnější. Tato dvě periodika jsem nezvolila náhodně. Ve své kariéře urazila Milena Jesenská dlouhou cestu, než se dostala na její pomyslný vrchol a v podstatě i na její konec, tedy ke svému působení v časopise *Přítomnost*. Novinářka se zprvu prosadila jako autorka textů pro ženy a díky svému působení v ženských rubrikách novin se proslavila mezi širším publikem. Od té doby ale ve své kariéře udělala velký posun a vypracovala se až do pozice všeobecně uznávané autorky, jejíž zacílení na výlučně ženskou tematiku zůstalo v pozadí. Zvolení *Přítomnosti* jako zkoumaného periodika bylo samozřejmé již od počátku, autorčiny texty z ní totiž patří ke známým a působivým. Poté bylo třeba zvolit vhodný protipól, který by reprezentoval autorčinu zmiňovanou druhou polohu. Rozhodla jsem se tedy věnovat textům z ženské rubriky *Lidových novin*. Milena Jesenská tuto rubriku sama vedla, a ačkoli se jistě musela podřizovat vedení listu, měla alespoň do jisté míry

možnost sama rozhodovat o tom, jaké články se v rubrice objeví a o čem bude ona sama psát. Její texty a fejetony z *Lidových novin* patří také z její tvorby mezi ty známější a byly vydány v několika sbornících.

Při psaní své diplomové práce jsem se do jisté míry odchýlila od struktury, se kterou jsem pracovala v původně odevzdávané tezi. Mým původním záměrem bylo zařadit do praktické části práce kapitoly *Srovnání obsahu časopisu Přítomnost v období před a během vedení Mileny Jesenské a Promítnutí historických událostí do obsahu článků v Lidových novinách a časopise Přítomnost*. V průběhu čtení textů jsem se ale rozhodla strukturu práce změnit. Zrušila jsem tedy tyto dvě kapitoly, a naopak přidala kapitolu s názvem *Klíčová témata v tvorbě Mileny Jesenské*. Kapitoly *Analýza článků Jesenské v Lidových novinách* a *Analýza příspěvků Mileny Jesenské v časopise Přítomnost* byly zachovány pod jinými názvy. Zatímco v předchozích dvou kapitolách představují tematické okruhy a problémy, kterým se Milena Jesenská věnuje v jednotlivých periodikách, v této kapitole se naopak pokouším hledat motivy, které spojují texty z obou dvou období. Při zkoumání vybraných textů jsem totiž došla k závěru, že samotný přístup Mileny Jesenské a výběr témat jsou natolik zajímavé, že je pro práci vhodnější, budu-li se věnovat článkům výše zmíněným způsobem. První ze zrušených kapitol navíc po dalším studiu nebyla takřka realizovatelná, jelikož působení Mileny Jesenské v čele časopisu *Přítomnost* nebylo nikdy oficiálně stanoveno ani uvedeno. Jednalo se v tomto případě spíše o převedení zodpovědnosti Ferdinandem Peroutkou na její bedra v době jeho nepřítomnosti¹, zatímco ale oficiálně se během této doby na pozici odpovědného redaktora vystřídali tři různí lidé.

V případě druhé vypuštěné kapitoly jsem pak došla k závěru, že sledovat reflexi historických událostí v člancích v *Lidových novinách* samo o sobě nemá smysl. Jesenská přispívala do odpočinkové rubriky, jejímž smyslem bylo čtenářky spíše zabavit, pobavit či poučit, spíše než informovat o současném dění. Při čtení jednotlivých textů se mi totiž nepodařilo zavadit o žádné zmínky o současném dění, ačkoli texty samy o sobě čtenáři přinášejí skvělý obraz o tehdejší společnosti a především o postavení žen. Z toho důvodu jsem se pak rozhodla věnovat zobrazování tehdejších událostí v člancích Mileny Jesenské pouze v rámci kapitoly o časopise *Přítomnost*.

¹ PITHART, Petr. *Jasnozřivá, statečná, ale osamocená paní Milena: Reportáže z pohraničí a prostředí německých uprchlíků v časopise Přítomnost z léta 1938*. In: PLACHÁ, Pavla. ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 215.

Během analýzy textů jsem postupně začala objevovat jednotlivé tematické linky, které se příspěvky vinuly a navzájem je propojovaly. Díky znalosti dostupných materiálů o Mileně Jesenské jsem se pak pokusila vztáhnout jednotlivé jevy k její osobě a jejímu životu, stejně jako k některým nabízejícím se historickým souvislostem. Mým cílem bylo pokusit se pojmout zkoumanou tvorbu jako celek, respektive dva celky – skupinu textů z *Lidových novin* a *Přítomnosti*, které jsem pak mohla postavit vedle sebe a pokusit se v nich tak najít další zajímavé prvky. Výsledkem tak je jakési shrnutí tvorby a témat Mileny Jesenské z těchto období.

Milena Jesenská je postavou, o které bylo již sepsáno mnoho knih, i dodnes ale fascinuje literární historiky a vědce natolik, že se objevují stále nové texty, věnující se její osobě. Důkazem toho je, že během doby, co jsem na své práci pracovala, byly vydány hned dvě publikace, které se osobností Mileny Jesenské přímo zabývaly. První z nich je publikace *Milena Jesenská: biografie, historie, vzpomínky*, vydaný ke konci roku 2016. Jedná se o sborník několika příspěvků zabývajících se různými tématy týkajících se známé novinářky. V publikaci tak najdeme zprávu o jejích nově nalezených dopisech z koncentračního tábora nebo o samotném pobytu Mileny Jesenské v něm, zprávu pojednávající o recepci autorčina díla v českých zemích, i další témata. Dalším dílem, které se naplno věnuje novinářčině tvorbě, je velmi rozsáhlý výbor z díla Mileny Jesenské vydaný pod názvem *Křižovatky* z počátku roku 2017. Ten je výsledkem mnohaleté práce literární historičky Marie Jiráskové, která se osobou Mileny Jesenské dlouhodobě zabývá a podařilo se jí shromáždit snad veškeré autorčino dílo. Ačkoli jsem v době vydání publikace měla již veškeré materiály shromážděné z jiných zdrojů, kniha pro mě byla příhodná při kontrole toho, zda se mi do mého seznamu literatury podařilo zahrnout opravdu všechny texty, které by pro můj výzkum mohly být relevantní. V této publikaci tak pro mě bylo objevné především to, že Jesenská v *Přítomnosti* publikovala také pod pseudonymem Marie Kubešová.²

Kromě výše zmiňovaných publikací jsem pracovala s řadou dalších zdrojů. Vedle samotných zkoumaných novinových článků se jednalo především o několik biografii, sbírku dopisů Mileny Jesenské či knihy týkající se dějin médií.

Práce obsahuje několik příloh. Kromě portrétu Mileny Jesenské, titulní strany jednoho z vydání týdeníku *Přítomnost* a ilustračního listu z ženské rubriky *Lidových*

² JIRÁSKOVÁ, Marie. *Milena Jesenská: Křižovatky (výbor z díla)*. Praha: Torst, 2016, s. 863.

novin pak především tabulky všech analyzovaných textů vč. klíčových slov, která jsem jednotlivým článkům přiřazovala a dále seskupovala do kategorií.

1. K biografii Mileny Jesenské

Život Mileny Jesenské je popisován v poměrně velkém množství literatury. Jesenská sehrála zásadní roli v životech mnoha významných lidí, z nichž většina patřila mezi intelektuální vrstvy tehdejší společnosti. I proto je možné svědectví o osobnosti Jesenské nalézt skryté v mnoha různých pramenech. Během jejího života a po jejím skonu se kolem Mileny Jesenské vytvořilo mnoho legend, které se pak často ustálily jako všeobecně přijímaná fakta, ačkoli šlo původně pouze o subjektivně zabarvené vzpomínky či jednoduše o omyl nebo chybnou interpretaci.

Jako první projeví o postavu Mileny Jesenské zájem kafeologové, a to konkrétně Eduard Goldstücker na liblické konferenci o Kafkovi v roce 1963. Ti doufali, že prostřednictvím její osoby dostanou hlouběji do problematiky osobnosti slavného Franze Kafky.³ Zájem o Jesenskou byl sice na nějakou dobu z politických důvodů utlumen, podařilo se ale vydat životopis od její dcery Jany Černé a později i obhájit diplomovou práci, která se věnovala publicistické činnosti Jesenské.⁴

Od té doby byla vydána řada publikací, které se Mileně Jesenské a jejímu životu věnovaly. Uvést na pravou míru mýty, které kolem osobnosti slavné novinářky vznikly, se například v knize *Mýtus Milena: Milena Jesenská jinak* (1993) snaží Marta Marková-Kotýková. Marie Jirásková svou knihou *Stručná zpráva o trojí volbě* (1996) na základě historických pramenů vyjasňuje okolnosti Milenina zatčení, které byly do té doby známé víceméně pouze ze vzpomínek její tehdy desetileté dcery Jany Krejcarové - Černé. Jana Černá také stojí za knihou *Adresát Milena Jesenská* (1969). Kniha o novinářce poskytuje velké množství informací a vzpomínek, přesto je však všeobecně považována za nepříliš důvěryhodnou, jelikož je z velké části psána na základě dětských vzpomínek a stejně tak je pravděpodobné, že velká část obsahu je díky citovému zabarvení zkreslená. Klíčovou se stala novinářčina biografie z pera Aleny Wagnerové z roku 1994, která kromě toho uspořádala také její dopisy. Její osobnost ale inspirovala také například autora knihy *Ravensbrück: Příběh Mileny Jesenské* (2012) Steve Sem-Sandberga, který na motivy jejího života napsal poslední díl své románové trilogie. I přes všemožné snahy ozřejmit podle skutečnosti příběh osobnosti Mileny Jesenské ale všeobecně přetrvává její téměř mytický obraz.

³ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 8.

⁴ Tamtéž, s.11.

Milena Jesenská pocházela ze zámožné rodiny zubního lékaře Jana Jesenského. Již od mladého věku se naučila využívat všech materiálních prostředků, které jí toto zázemí poskytovalo a užívat si výsostné postavení, díky čemuž si brzy získala ve společnosti nepřilíš dobrou pověst. Často tematizovaný bývá například Milenin vztah s otcem, který v literatuře bývá popisován velmi bouřlivě a negativně⁵, ačkoli ve skutečnosti zřejmě tak fatální nebyl - v dospělosti například svému otci věnuje sbírku fejetonů *Cesta k jednoduchosti*⁶. Jesenské však její vzpurná povaha v mládí nepomáhá, její kleptomanské příhody společně s volnými mravy jsou například důvodem, proč je později na několik měsíců umístěna do veveslavínského ústavu pro choromyslné.⁷ Ani studium na prestižní dívčí škole Minerva (kde spolu s ní studuje i několik pozdějších kolegyně z československé žurnalistické scény⁸) mladou Milenu nezklidní – se svými přítelkyněmi se naopak záhy zapojuje do pražské intelektuální sféry. Milena se v Praze s oblibou pohybovala v místních kavárnách, ve kterých se tehdy setkávaly různé skupiny všemožných novinářů, intelektuálů, spisovatelů či jen zastánců společných politických názorů. Mezi její oblíbené zastávky patřila kavárna Arco se svou skupinou „arconautů“, ve které se seznámila se svým prvním manželem Ernstem Pollakem⁹, se kterým se po svatbě odstěhovala do Vídně. Jejich vztah ale začal brzy ochabovat, Jesenská trpí především díky Pollakovým otevřeným nevěrám a nezájmu.¹⁰ Útěchu začne Jesenské po čase poskytovat platonický milostný vztah s tehdy ještě takřka neznámým Franzem Kafkou. Oba se pravděpodobně znali z pražské kavárny Arco, ve které dříve Jesenská s Pollakem trávili mnoho času, důvěrný vztah se mezi nimi však vyvinul až na základě Milenina zájmu překládat Kafkova díla do češtiny.¹¹ Jejich vztah živila především vzájemná intenzivní korespondence¹², Kafka ale poměr na hranici mezi silným přátelstvím a platonickou láskou na dálku po čase ukončil. Velká část jejich korespondence se později dostala do rukou čtenářů po celém světě - Kafkovy dopisy adresované Mileně Jesenské se po jeho smrti dostaly k jejich společnému příteli

⁵ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 1996, s. 27.

⁶ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 17.

⁷ Tamtéž, s. 27.

⁸ PENKALOVÁ, Lenka. *První novinářky v česky psaných denících po roce 1918: Milena Jesenská a její kolegyně ve světě módy*. In: PLACHÁ, Pavla. ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 63.

⁹ ČERNÁ, Jana. *Adresát: Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2014, s. 27.

¹⁰ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 1996. s. 77.

¹¹ Tamtéž, s. 85.

¹² ČERNÁ, Jana. *Adresát: Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2014, s. 42.

Maxi Brodovi, který je i přes Kafkovu poslední vůli, ve které jej výslovně žádal, aby veškerou jeho korespondenci spálil, nechal uveřejnit.¹³

Publicistická činnost Mileny Jesenské začala právě během manželství s Ernstem Pollakem, v době jejich pobytu ve Vídni, kdy se Jesenská cítila osamělá a zanedbávaná díky Pollakovým četným a neskrývaným nevěrám. Díky bohémскому způsobu života vzalo rychle zaslav i finanční zabezpečení, které jí přineslo věno od otce, a tak musela hledat způsob, jakým získávat finance nutné pro vedení domácnosti. Zároveň také nešťastným manželstvím zahanbená Jesenská cítila potřebu seberealizace.¹⁴ Díky manželství s Pollakem se ve Vídni pohybovala v umělecké sféře a ve společnosti významných intelektuálů. Oproti pražské scéně zde však nebyla zájmu hodnou osobou a vidina vlastní kariéry jí dávala naději na zvýšení společenského kreditu.¹⁵ Neúspěšně se pokoušela o výuku češtiny, rozšířený je také mýtus o tom, že si přivydělávala nošením kufrů na vídeňském nádraží (což však například Marková-Kotyková zpochybňuje¹⁶), známé jsou také příhody o Mileniných vídeňských krádežích.¹⁷

Když se Jesenská rozhodla hledat pro svou špatnou finanční situaci nějaké stálé řešení, poslala několik svých krátkých překladů a fejetonů do Prahy své přítelkyni ze školy Minerva, Staše Jílovské, která tehdy působila v časopise *Tribuna* a po čase obdržela souhlasnou odpověď, že články i překlady otisknou.¹⁸ Nejprve tedy vychází několik překladů i reportáží, od jara 1920 pak Jesenská přebírá vedení módní rubriky listu, což se pro příští léta její kariéry ukazuje jako klíčové.¹⁹ Jesenská si pak poměrně rychle vybuduje na české scéně vlastní jméno. Od prvních příspěvků do *Tribuny* pak psala například do *Národních listů*, kde vedla rubriku *Žena a domov* a připravovala překlady.²⁰ Dlouho ostatně mezi čtenářkami platila především za vyhlášenou módní odborníci.²¹ Později spolupracovala například s *Pestrým týdnem*²², v době své

¹³ WÖGEBAUER, Michael, PÍŠA, Petr, ŠÁMAL, Petr, JANÁČEK, Pavel a kol. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749-2014, Svazek II/1938 – 2014*. Praha: Academia, 2015, svazek II, s. 838.

¹⁴ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 14.

¹⁵ PENKALOVÁ, Lenka. *První novinářky v česky psaných denících po roce 1918: Milena Jesenská a její kolegyně ve světě módy*. In: PLACHÁ, Pavla, ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 67.

¹⁶ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 26.

¹⁷ Tamtéž, s. 29.

¹⁸ ČERNÁ, Jana. *Adresát: Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2014, s. 36.

¹⁹ PENKALOVÁ, Lenka. *První novinářky v česky psaných denících po roce 1918: Milena Jesenská a její kolegyně ve světě módy*. In: PLACHÁ, Pavla, ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 69.

²⁰ ČERNÁ, Jana. *Adresát: Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2014, s. 72.

²¹ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 35.

²² ČERNÁ, Jana. *Adresát: Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2014, s. 76.

náklonnosti ke komunistickým idejím s týdeníkem *Svět práce* či *Tvorba*²³. Zde dokonce v jednom z článků „spílá buržoaznímu Ferdinandu Peroutkovi“²⁴, svému pozdějšímu blízkému spolupracovníkovi a nadřízenému. Od roku 1928 byla také členkou Syndikátu novinářů²⁵ a později se stala dokonce vedoucí ženské rubriky *Lidových novin*. Mnoho dalších článků však vyšlo pod různými zkratkami, šiframi či smyšlenými jmény avšak pravděpodobně je řada z nich dosud nerozluštěná.²⁶ Do *Přítomnosti* začala Jesenská přispívat až na konci roku 1937.²⁷ V *Přítomnosti* se mohla novinářka konečně vymanit z okruhu ženských rubrik, které se jí časem začaly protivit, a věnovat se opravdové novinářině, ve které viděla smysl.²⁸

Během nepřítomnosti Ferdinanda Peroutky v redakci, ať už během jeho prvního zatčení gestapem v březnu roku 1938²⁹ nebo během času, který trávil ve svém sídle na venkově, se Milena Jesenská dostala v podstatě do vedení tohoto demokraticky zaměřeného časopisu³⁰. Právě z *Přítomnosti* pocházejí její významné a vyzrálé články a reportáže. Ze začátku okupace se také ihned zapojila do protinacistického odboje a to působením v tehdy největším českém ilegálním časopise *V boj!* a spoluprací s vojenskou ilegální organizací *Obrana národa*, která zajišťovala bezpečný přesun osob ohrožených režimem z Protektorátu Čechy a Morava do Polska.³¹ Kvůli své odbojové činnosti byla v roce 1939 uvězněna gestapem a následně převezena do koncentračního tábora v Ravensbrücku. Pro její pobyt zde bylo významné především přátelství s Margarete Buber-Neumannovou, která později napsala o Mileně Jesenské životopis, a také jejími zdravotními problémy, které jí ale údajně přinášely oproti ostatním vězenkyním jisté výhody.³² V koncentračním táboře v Ravensbrücku Milena Jesenská prožila své poslední roky, až v roce 1944 po táhlých zdravotních obtížích umírá.³³

²³ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 162.

²⁴ Tamtéž, s. 36.

²⁵ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 158.

²⁶ KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 36.

²⁷ JIRÁSKOVÁ, Marie. *Stručná zpráva o trojí volbě: Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtman v roce 1939 a v čase následujícím*. Frankfurt am Main: Verlag Neue Kritik, 1996, s. 158.

²⁸ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 1996, s. 148.

²⁹ Výstavní panely: Česká společnost od Mnichova k válce. [online] Ústav pro studium totalitních režimů [citováno dne 4. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/vystavy/od-mnichova/vystavní-panely.pdf>

³⁰ PITHART, Petr. *Jasnozřivá, statečná, ale osamocená paní Milena: Reportáže z pohraničí a prostředí německých uprchlíků v časopise Přítomnost z léta 1938*. In: PLACHÁ, Pavla. ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 215.

³¹ JIRÁSKOVÁ, Marie. *Stručná zpráva o trojí volbě: Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtman v roce 1939 a v čase následujícím*. Frankfurt am Main: Verlag Neue Kritik, 1996, s. 159.

³² KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vyd. 1. Praha: Primus, 1993, s. 69.

³³ Tamtéž, s. 72.

2. Novinářská tvorba Mileny Jesenské v historickém kontextu

2.1. Meziválečné Československo

Období po skončení první světové války se pro nově vzniklou Československou republiku neslo ve znamení ekonomického i politického neklidu. Po celé Evropě vznikly nové národnostní státy, jejichž ekonomiky byly následkem války ve špatném stavu. „Ve velmi vážných hospodářských potížích pak narůstalo sociální napětí. Tak vznikly podmínky pro nástup autoritářských režimů.“³⁴

V poválečném Československu se prezidentem stal Tomáš Garrigue Masaryk, který tak nastoupil do čela nově vzniklé parlamentní demokracie. Země se potýkala s řadou hospodářských problémů, ale i přes časté střídání vlád bylo poválečné Československo politicky poměrně stabilním státem.³⁵ Roli ale později sehrály především problémy národnostní. V oblasti Sudet a dalších pohraničních oblastí, které z velké části obývalo německé obyvatelstvo, byly již od počátku cítit separatistické tendence, které ale byly vždy včas potlačeny.³⁶ S narůstající mocí Adolfa Hitlera v sousedním Německu ale začal sílit i hlas německého obyvatelstva, v jehož centru stála Sudetoněmecká strana – SdP (Suddeutsche Partei). Její příslušníci bojovali za práva německé menšiny.

Od druhé poloviny 30. let však již bylo všem zřejmé, že v Evropě se schyluje k ozbrojenému konfliktu. Od roku 1933 byl v Německu u moci Adolf Hitler, který v roce 1935 veřejně vypověděl Versailleskou smlouvu, která po skončení První světové války měla za úkol udržovat ve světě mír. Kritickým momentem byl tzv. Anšlus Rakouska v březnu roku 1938, tedy moment, kdy německá armáda vstoupila do Rakouska a prohlásila je za „zemi Německé říše“.³⁷ Tento moment byl pro příznivce SdP signálem, že jejich cíle se mohou naplnit, tudíž o několik měsíců později v době své největší popularity získala SdP ve volbách v pohraniční oblasti 90% hlasů.³⁸ Aby požadavky ze strany německého obyvatelstva vláda umlčela, dala v září roku 1938 vůdce SdP Karla Hermanna Franka zavřít a stranu nechala zakázat. Na základě

³⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 152.

³⁵ KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005, s. 400.

³⁶ Tamtéž, s. 399.

³⁷ KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005, s. 430.

³⁸ Tamtéž, s. 439.

Mnichovské dohody se však Československo muselo vzdát řady svých pohraničních území ve prospěch okolních států a následně se definitivně dostalo pod vliv Německa, kde byl tehdy již plně u moci Adolf Hitler.³⁹

2.2. Mediální scéna v meziválečném Československu

V meziválečném období došlo v Československu v mediální oblasti ke značnému rozvoji. Významný byl v tomto případě rozvoj politických stran a celosvětový trend zájmu o zábavné mediální obsahy. Silnou roli hrál v zemi především stranický tisk – politické strany vydávaly kromě ústředního listu také různé regionální či zájmové mutace. Sociální demokraté tak stáli za *Právem lidu*, agráři vydávali *Venkov* a například Národní demokraté vydávali *Národní listy*. Politické strany využívaly vlastní listy pro komunikaci se svými příznivci, v novinách byly často k přečtení například projevy členů politické strany.⁴⁰ Dalším prvkem, který hrál roli na československé mediální scéně, byly vydavatelské domy. Některé z nich byly napojené na politické strany, jejichž tisk pak vydávaly. Mezi ty největší patřil například *Melantrich, Československá akciová tiskárna* či *Novina*. Významnou roli sehrála také rodina Stránských, která ve svém nakladatelství vydávala *Lidové noviny* a později i Peroutkovu *Přítomnost*.⁴¹

Mezi obyvatelstvem rostla také poptávka po zábavném obsahu, který tak tvořil protiváhu proti silně kultivovaným listům, jako byla *Tribuna* či později *Přítomnost*. Oblíbeným se tak staly především tituly vydávané koncernem Jiřího Stříbrného *Tempo*. V roce 1919 také došlo k prvním pokusům o zavedení rozhlasového vysílání, které se postupně rozšířilo na území celého státu.⁴² Rozhlas brzy zaujal v životech všech lidí nepostradatelné místo a hrál klíčovou roli při mnoha historických momentech.

2.3. Lidové noviny

³⁹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 155.

⁴⁰ Tamtéž, s. 159.

⁴¹ Média v období první republiky. [online] [citováno dne 4. 5. 2017]. Dostupné z: http://dvacatestoleti.eu/data/files/MH_ML_4_1R.pdf

⁴² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 177.

Lidové noviny vznikly v roce 1893 následkem sloučení dvou periodik – *Moravských listů* a časopisu *Pozor*. Od počátku vycházely v Brně pod vedením Adolfa Stránského, jejich pozdějšího majitele⁴³, do Prahy se sídlo novin přesunulo až v roce 1933⁴⁴. Později po otci převzal vedení listu jeho syn Jaroslav Stránský, který následně kolem novin vybudoval celé nakladatelství, které patřilo mezi ta nejvýznamnější v zemi.⁴⁵ Již od počátku se jednalo o osvícený list, do kterého přispívalo mnoho významných literátů či kvalifikovaných odborníků na různá témata. Do novin tak přispívali například bratři Čapkové, Karel Poláček či Eduard Bass⁴⁶, mimo jiné ale i pozdější šéfredaktor časopisu *Přítomnost* Ferdinand Peroutka, Milena Jesenská v letech 1929 a 1930 vedla ženskou rubriku nedělního vydání listu.⁴⁷ Během první světové války přebírala redakce zprávy z velkých zahraničních deníků, díky čemuž si noviny získaly pověst jediného nezávislého deníku v zemi⁴⁸, později však do novin přispívali i zahraniční zpravodajové⁴⁹. Názorově se *Lidové noviny* pohybovaly na straně příznivců prezidenta Masaryka a hradní politiky.⁵⁰ Kromě výjimečného a poutavého obsahu lákaly Lidové noviny čtenáře také výjimečnou výtvarnou podobou, jejímž autorem byl Eduard Milén⁵¹, jehož cílem byl soulad kreseb, fotografií i samotného textu. Na výtvarné části se ale podílel mimo jiné například i Josef Čapek⁵².

S kapitulací před nacistickým Německem se podoba celého listu změnila - vedení jeho vydavatelství v čele s Jaroslavem Stránským se řadilo mezi silné odpůrce této kapitulace.⁵³ Řada přispěvovatelů listu padla za oběť nacistickému režimu. Během období Protektorátu Čechy a Morava vycházely noviny s podtitulem *List Národního*

⁴³ Tamtéž, s. 141.

⁴⁴ JEŘÁBEK, Miroslav. Příběh Lidových novin. In: Jiří Peňás. *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: Sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla*. MAFRA, a.s., 2013, s. 2.

⁴⁵ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 41.

⁴⁶ JEŘÁBEK, Miroslav. Příběh Lidových novin. In: Jiří Peňás. *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: Sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla*. MAFRA, a.s., 2013, s. 1.

⁴⁷ PENKALOVÁ, Lenka. *První novinářky v česky psaných denících po roce 1918: Milena Jesenská a její kolegyně ve světě módy*. In: PLACHÁ, Pavla, ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 71.

⁴⁸ JEŘÁBEK, Miroslav. Příběh Lidových novin. In: Jiří Peňás. *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: Sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla*. MAFRA, a.s., 2013, s. 1.

⁴⁹ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 31.

⁵⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 161.

⁵¹ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 42.

⁵² JEŘÁBEK, Miroslav. *Příběh Lidových novin*. In: Jiří Peňás. *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: Sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla*. MAFRA, a.s., 2013, s. 2.

⁵³ Tamtéž, s. 2.

soulučenství. Po osvobození však list padl do rukou komunistické propagandy, přejmenován na *Svobodné noviny* a jeho vydavatelem se nově stal Syndikát českých novinářů. Ten ale list brzy přejmenoval zpět na původní název, jelikož si byl vědom oblíbenosti značky mezi obyvateli.⁵⁴ Díky těmto změnám však původní ráz *Lidových novin* zcela zaniknul. Zpět na scéně se pak objevily v roce 1987, kdy bylo vydáno nulté číslo samizdatových *Lidových novin*, které nadále vycházely mimo zákon⁵⁵, až byly po revoluci oficiálně obnoveny⁵⁶.

2.4. Československo v době nástupu druhé světové války

Podepsání Mnichovská dohody způsobilo mezi Čechy na dlouhou dobu trvajícím trauma ilustrujícím slabost demokratického režimu vůči diktatuře.⁵⁷ Na základě této dohody ztratilo Československo svá pohraniční území ve prospěch Německa, Polsko a Maďarsko později obsadily další části země. V této situaci na území Československa začala sílit moc extrémně pravicových stran, což vedlo například ke vzniku autonomních vlád na území Slovenska a Zakarpatské Ukrajiny a následně přejmenování státu na Česko-Slovensko.⁵⁸ Politická krajina byla zcela přetvořena. „V říjnu 1938 byla zastavena činnost Komunistické strany Československa. V listopadu byl záměr dvou stran uveden do praxe: vznikla Strana národní jednoty (SNJ), která zahrnovala agrární stranu, lidovce, živnostenskou stranu, podstatnou část národních socialistů, Národní sjednocení, Národní ligu a Národní obec fašistickou. Druhou stranou se stala Národní strana práce (NSP) vytvořena sociálními demokraty a částí národních socialistů.“⁵⁹ Prezidentem byl zvolen Emil Hácha. Tlak na československou vládu ze strany Německa sílil stejně jako separatistické tendence Slovenska, kde „slovenský sněm vyhlásil 14. března 1939 samostatnost Slovenska. Téhož dne odcestoval prezident Hácha do Berlína a pod Hitlerovým nátlakem vyjádřil souhlas s okupací Čech a Moravy“.⁶⁰ To vedlo ke vzniku Protektorátu Čechy a Morava, který se navenek měl tvářit jako autonomní celek.

⁵⁴ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993*. Praha: Lidové noviny a.s., 1993, s. 116.

⁵⁵ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 349.

⁵⁶ Tamtéž, s. 373.

⁵⁷ KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005, s. 442.

⁵⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 190.

⁵⁹ Tamtéž, s. 190.

⁶⁰ Tamtéž, s. 190.

Ve snaze zachovat zdání fungování české státní správy začala na území Protektorátu vznikat dvojkolejná správa. Byly zavedeny okupační orgány, zároveň ale stále fungovala česká protektorátní správa, která ale prakticky zcela podléhala pokynům okupačních orgánů. Na území vznikl také Úřad říšského protektora, do jehož vedení byl dosazen Konstantin von Neurath, Emila Hácha však ve své funkci setrval. Mezi českými obyvateli se začaly probouzet odbojové tendence, což mělo mimo jiné za následek vystřídání Konstantina von Neuratha Reinhardem Heydrichem, který do Protektorátu přinesl ještě o poznání tvrdší režim, jehož projevem byly například první transporty do koncentračních táborů.⁶¹

2.4. Mediální scéna a média v době nástupu druhé světové války

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava se mediální kontrola ze strany nacistů ještě zvýšila. V knize *Dějiny českých médií od počátku do současnosti* uvádí autoři tři fungující typy médií, které se v tehdejší protektorátním prostředí konstituovaly pod vlivem různých aspektů. Jednalo se o legální média vznikající pod kontrolou okupační správy a loajálních státních orgánů, která produkovala obsah shodující se s protektorátními zájmy a politikou a proti němu ilegální tisk vznikající a šířící se na území protektorátu díky činnosti odbojových organizací. Třetím typem byla média, která na území protektorátu působila ze zahraničí a také média oslovující československé exulanty v zahraničí.⁶²

Česká protektorátní média byla tlačena k tomu, aby své fungování směřovala ve prospěch okupační moci. V září roku 1938 bylo díky branné pohotovosti možné omezit občanské svobody i svobodu projevu, na základě čehož byla následně při ministerstvu vnitra zřízena Ústřední cenzurní komise. Pod její kontrolu spadala široká oblast – divadla i filmy, zásilky i telegramy či provoz radiotelegrafických zařízení. Následně byla zavedena i předběžná tisková kontrola prováděna zaměstnanci Ústředí tiskové dozorní služby.⁶³

Během období druhé republiky na území Československa zaniklo obrovské množství titulů periodického tisku - počet titulů klesl s tím, že přestaly vycházet tituly vydávané na území obsazeném zneprátelenými zeměmi, ale i kvůli válkou zhoršeným

⁶¹ Tamtéž, s. 192.

⁶² Tamtéž, s. 196.

technickým podmínkám – především kvůli nedostatku papíru způsobenému ztrátou pohraničí, ve kterém se nacházela velká část surovin i technologického zázemí.⁶⁴ „Celkově negativní zásah do tiskových poměrů za druhé republiky vykázal až překvapivě velké číslo, protože úhrnem přestalo vycházet téměř 1900 periodik. Jistě to souviselo i s tím, jak hluboké byly zásahy do organizačních struktur občanské společnosti a kolik různých politických, odborových, sportovních, kulturních, zájmových a dalších organizací a spolků muselo přestat existovat a padlo za obětí snahám po celkové glajchšaltaci života v zemi.“⁶⁵ Vzhledem k dřívější tradici stranického tisku z období první republiky mělo vliv na počet vydávaných tiskovin také sloučení řady politických stran.⁶⁶ Komunistický tisk například přestal vycházet úplně v říjnu 1938, kdy byla zakázána činnost Komunistické strany Československa.⁶⁷

Oproti zániku řady titulů ale také vzniklo několik nových, které měly programově podporovat politiku okupantů a hájit jejich zájmy či cíleně propagovat a podporovat kolaboraci. Vznikla také řada periodik, která mělo na svědomí místní fašistické hnutí – například deník *Vlajka* či týdeník *Árijská fronta*.⁶⁸

2.5. Cenzura tisku v období druhé republiky a Protektorátu Čechy a Morava

V pomnichovském období byla na území bývalého Československa uplatňována přísná, často několikastupňová cenzura. Ještě před podepsáním Mnichovské dohody, v době vrcholící československé krize, bylo 17. září 1938 vydáno vládní zařízení zavádějící brannou povinnost státu a dočasné omezení ústavních záruk, takže de facto umožňovalo významné omezení osobních svobod, včetně omezení svobody tisku.⁶⁹ „Podoba cenzurního systému se na několik dalších měsíců ustálila 26. září 1938 v návaznosti na vyhlášení všeobecné mobilizace. Poté, co stát vstoupil do branné

⁶³ Tamtéž, s. 196.

⁶⁴ Tamtéž, s. 195.

⁶⁵ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938-1939: Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004, s. 196.

⁶⁶ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 195.

⁶⁷ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938-1939: Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004, s. 196.

⁶⁸ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 99.

povinnosti, rozhodla vláda o ustavení Ústřední cenzurní komise, mající za úkol koordinaci práce jednotlivých složek cenzurního aparátu.⁶⁹

Během existence Druhé republiky se do popředí dostal tiskový odbor Předsednictva ministerské rady vedený Zdeňkem Schmoranzem, ve kterém bylo pro faktický výkon cenzury zavedeno Ústředí tiskové dozorcí služby, které vydávalo pokyny cenzorům, působícím v redakcích českých periodik.⁷¹ Ústředí „v období posledních měsíců existence druhé republiky fakticky v kontrole a koordinaci práce cenzury vystřídalo stávající centrální orgán – Ústřední cenzurní komisi“, jejíž činnost ale byla 28. února 1939 díky konci období branné povinnosti zrušena.⁷²

Po založení Protektorátu Čechy a Morava „dosavadní právní normy týkající se cenzurního dohledu nad periodickým i neperiodickým tiskem ještě po nějakou dobu alespoň formálně platily a cenzurní aparát byl převzat v podobě ustálené za druhé republiky“.⁷³ Protektorátní úřady vydaly v září roku 1939 Souborný přehled pokynů pro tiskovou přehlídku, ve kterém byla mimo jiné uvedena témata, která pro okupanty byla problematická a v tisku se tak neměla objevovat.⁷⁴ Redakce byly také pravidelně informovány o tom, co se v novinách smí objevit a co naopak ne a na týdenních tiskových konferencích dostávali šéfredaktoři různá doporučení o čem a jakým způsobem informovat. Tiskoviny procházely třístupňovou kontrolou, při které byl kontrolován rukopis, obsah, a signální výtisk, který byl dále zaslán ke schválení na Ústředí tiskové dozorcí služby.⁷⁵ Jeho pracovníci byli také přítomni ve všech redakcích, aby tak mohli na přípravu textů dohlížet přímo na pracovišti. Tito lidé ale nebyli na vedení listu závislí, a pokud článek neschválili, měli pravomoci k tomu, vyžadovat v něm změny.⁷⁶ Cenzori měli velkou zodpovědnost – „museli dohlížet na všechny texty, na jejich souhrnu s obrazovým materiálem a na celkové vyznění příslušných stránek

⁶⁹ WÖGERBAUER, Michael, PÍŠA, Petr, ŠÁMAL, Petr, JANÁČEK, Pavel a kol. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749-2014, Svazek II/1938 – 2014*. Praha: Academia, 2015, svazek II, s. 900.

⁷⁰ Tamtéž, s. 901.

⁷¹ BEDNÁŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 197.

⁷² WÖGERBAUER, Michael, PÍŠA, Petr, ŠÁMAL, Petr, JANÁČEK, Pavel a kol. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749-2014, Svazek II/1938 – 2014*. Praha: Academia, 2015, svazek II, s. 905.

⁷³ Tamtéž, s. 924.

⁷⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 90.

⁷⁵ BEDNÁŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 197.

⁷⁶ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 91.

tisku.“⁷⁷ Kontrole ze strany cenzorů ale neunikaly ani nepolitické rubriky, jako například inzertní strany.⁷⁸ Co se týče obsahu, legální tištěná média byla za protektorátu kromě cenzury mnohdy i jinak nástrojem propagandy. „V obtížném postavení byly především významné deníky; jejich úvodníky a komentáře byly doménou protektorátní propagandy.“⁷⁹ Během existence Protektorátu Čechy a Morava mělo po většinu času dohled nad médii na starost oddělení kulturně-politických záležitostí Úřadu říšského protektora, v rámci kterého byla zřízena Skupina tisk. Do vedení Skupiny tisk byl dosazen důstojník SS Wolfgang Wolfram von Wolmar.⁸⁰ Skupina tisk pak byla prakticky nadřazena českému tiskovému odboru PMR.⁸¹

2.6. Domácí ilegální tisk

Domácí ilegální tisk byl aktivní především v prvním období fungování Protektorátu, do příchodu Reinharda Heydricha do funkce říšského protektora 29. září 1939 – ten ihned po svém nástupu začal s ilegálním tiskem bojovat. Zastavil řadu tiskáren a nechal zatknout velkou mnoho členů odboje, z nichž někteří se přímo podíleli na přípravě a distribuci nelegálních tiskovin. Kromě různých časopisů se jednalo i o tištěné letáky či sešitové detektivní romány *Detektivky* vydávané *Petičním výborem Věrní zůstaneme*. Mezi vydávané tituly patřily například *Signál*, *K situaci* či *V boj*, který byl vydávaný odbojovou skupinou Družstvo v prvním sledu pod vedením Jaroslava Škaldy. Časopis dosáhl nákladu 5-7 tisíc výtisků a byl rozšiřován s pomocí vlastní kolportážní sítě a dalších odbojových skupin. Po odhalení gestapem převzaly vydávání časopisu jiné skupiny, které jej vydávaly pod názvy *Náš V boj* a *Vydání H*.⁸² Právě v původním časopise *V boj* byla během období protektorátu po zakázání týdeníku *Přítomnost* činná Milena Jesenská.⁸³

2.7. Časopis Přítomnost

⁷⁷ Tamtéž, s. 91.

⁷⁸ Tamtéž, s. 97.

⁷⁹ Tamtéž, s. 97.

⁸⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 197.

⁸¹ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 97.

⁸² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011, s. 209.

⁸³ Tamtéž, s. 158.

I v současnosti je Peroutkova *Přítomnost* považována za jedno z nejcennějších periodik v československé historii. Na popud tehdejšího prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka byla založena v roce 1924 již tehdy vysoce ceněným a uznávaným novinářem Ferdinandem Peroutkou ve spolupráci s Adolfem Stránským, který stál za vydáváním prohradních *Lidových novin*. Vznik nového časopisu podpořil Masaryk částkou půl milionu korun československých.⁸⁴ Podpora novinářiny nebyla u Masaryka nic neobvyklého, finančně podporoval mimo jiné také právě *Tribunu*, ve které Peroutka až těsně do založení *Přítomnosti* působil, snažil se ovlivnit, ačkoli nakonec neúspěšně, i podobu tehdy vlivných českých novin *Národních listů*.⁸⁵ Již od prvního čísla časopisu bylo znát silné prohradní a masarykovské zaměření – známý je především první Peroutkův úvodník s názvem *Naše myšlenková krize*, kde se vyjadřuje k současné podobě společnosti a ve kterém „se hlásí k masarykovskému realismu, s cílem oslovit nadstranickým, státotvorným a zároveň kritickým postojem zejména inteligenci“.⁸⁶ Politicky *Přítomnost* dlouhodobě podporovala myšlenky reformního socialismu.⁸⁷ Poté, co byl v roce 1925 na stránkách *Přítomnosti* uveřejněný politický program Národní strany práce, která ale ve volbách neuspěla, se *Přítomnost* již znovu s žádnou politickou stranou nespojila.⁸⁸

Od svého založení po nucené ukončení v roce 1939 si *Přítomnost* zachovala takřka identickou formální podobu, především po grafické stránce nedošlo téměř k žádným změnám. Od svého založení do roku 1939 vycházela jako týdeník s podtitulem „*Nezávislý týdeník*“. V úvodu čísla se nacházel úvodník, který psal většinou Ferdinand Peroutka, další struktura sice nebyla původně formálně ustanovena, ale s postupem let se stabilizovala.⁸⁹ Čtenáři se v časopise pravidelně dočetli o vnitřní i zahraniční politice a kultuře. Nejvíce zastupovaným žánrem v časopise byl komentář, později se objevovaly i kvalitní rozhovory a reportáže. Význačným žánrem byly v případě *Přítomnosti* ankety, ve kterých Peroutka vyzýval odborníky určitého oboru, aby se vyjádřili k jím vybraným tématům. Tyto ankety pak leckdy vycházely na pokračování.⁹⁰

⁸⁴ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993*. Praha: Lidové noviny a.s., 1993, s. 84.

⁸⁵ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*. Praha: Paseka, 2003, s. 128.

⁸⁶ OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, díl 3/II, M-Ř*. Praha: Academia, 2000, s. 1152.

⁸⁷ Tamtéž, s. 1151.

⁸⁸ Tamtéž, s. 1152.

⁸⁹ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*. 1. Vydání. Praha: Paseka, 2003, s. 133.

⁹⁰ Tamtéž, s. 135.

Obsah *Přítomnosti* tvořila široká škála autorů, kteří vyhovovali Peroutkovým nárokům. Jednalo se často o autory z *Tribuny* nebo *Lidových novin*, které vycházely ve stejném vydavatelském domě, tudíž spolupráce zde byla nasnadě, či jiných spřátelených redakcí. V časopise se často objevovaly i překlady článků ze zahraničí. Ten, kdo mohl do *Přítomnosti* přispívat, to většinou považoval za velkou čest.⁹¹ Peroutkovi se podařilo navázat spolupráci s velkým množstvím velkých jmen - mezi nejvýznamnější autory patřil například Josef Teichman, který se soustředil především na vnitropolitickou situaci, Stanislav Yester byl odborníkem na vojenskou tematiku, významným komentátorem byl také Jaroslav Stránský.⁹² Zajímavé jsou i občasné příspěvky dalších významných osobností, například Josefa i Karla Čapkových, Egona Erwina Kische, Karla Engliše⁹³, ale také Adolfa Hoffmeistra či hudebního skladatele Bohuslava Martinů.⁹⁴

Postupem času se *Přítomnost* vypracovala na pozici stálice mezi českými periodiky a mezi intelektuální vrstvou společnosti byla velmi populární. I přesto se však finančně mnohdy potácela na hranici přežití, postupem času se od ní údajně odtáhl i původní zakladatel Masaryk, který v jeden moment začal připravovat založení nového, podobně zaměřeného časopisu.⁹⁵ Nakonec se však tato situace zlepšila, pravděpodobně díky zásahu Jaroslava Stránského a „především zásluhou Juliuse Firta, ředitele nakladatelství Fr. Borový a koncernu spřízněných *Lidových novin*“⁹⁶, který se dostal do hospodářského vedení *Přítomnosti*. Náklad časopisu začal růst a finanční situace se postupně výrazně zlepšila, až se *Přítomnost* stala „výkladní skříní firmy Borový, jeho vydavatelskou chloubou“.⁹⁷

3. Tvorba Mileny Jesenské v *Lidových novinách* a *Přítomnosti*

Ve svém výzkumu jsem se věnovala zkoumání materiálů ze dvou zcela odlišných periodik. Nejedná se však pouze o tematické zaměření listu či rubriky, ve kterém se

⁹¹ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*. 1. Vydání. Praha: Paseka, 2003, s. 136.

⁹² Tamtéž, s. 138.

⁹³ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993*. Praha: Lidové noviny a.s., 1993, s. 84.

⁹⁴ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*. 1. Vydání. Praha: Paseka, 2003, s. 139.

⁹⁵ Tamtéž, s. 144.

⁹⁶ OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, díl 3/II, M-Ř*. Praha: Academia, 2000, s. 1152.

články nachází, zcela rozhodující je v tomto případě i doba, ve které byly články vydány. První zkoumané články byly vydány v letech 1929 a 1930, tedy v období, které bylo všeobecně poměrně klidné a v Československu se nedělo nic výjimečného. Oproti tomu v článku z *Přítomnosti* z let 1937 až 1939 se naprosto očividně promítají události, které v té době ovlivňovaly život každého člověka v Československu, tedy postupné přibližování druhé světové války a přerod Československé republiky až na Protektorát Čechy a Morava.

Porovnávat texty ze dvou tak odlišných období i periodik, ačkoli se jedná o texty pocházející od jedné autorky, se ukázalo být takřka nemožné. Při opakovaném čtení jejích textů se však čtenáři začíná vyjevovat řada témat, která byla autorce blízká a v textech se tedy opakovaně objevovala. Na základě informací, které jsem v průběhu výzkumu shromáždila, jsem se z důvodu větší přehlednosti rozhodla výsledky rozdělit do tří souhrnných kategorií. Nejprve představím jevy a témata, objevující se v textech uveřejněných v *Lidových novinách*, následně se budu zabývat texty z *Přítomnosti* a jako poslední kategorii jsem zvolila témata, které se prolínají texty z obou období.

Jako nejvhodnější metodu pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu, respektive metodu zakotvené teorie. Hlavním znakem této metody je, že neověřujeme hypotézy, které si před výzkumem stanovíme, ale naopak teorii hledáme až v materiálech sesbíraných pomocí výzkumu. Na počátku si badatel určí výzkumnou otázku, kterou se chce zabývat, a po sběru dat se snaží v množství informací nalézt struktury, pravidla, sestavit tak teorie, které jsou kýženým výsledkem výzkumu.⁹⁸ Samotný výzkum bývá podle Corbina a Strausse založený na třech typech kódování – otevřeném, axiálním a selektivním.⁹⁹ Ve fázi otevřeného kódování dochází ke kladení otázek o jednotlivých jevech a jejich následném převádění na pojmy, které jsou pak seskupovány do kategorií.¹⁰⁰ V rámci axiálního kódování jsou kategorie dále rozvíjeny ve vztahu k jejich příčinným podmínkám a je hledáno jejich konkrétní dimenzionální umístění v rámci různých vlastností. Součástí procesu je také uvádění subkategorií do vztahu ke kategoriím.¹⁰¹ Poslední fází je selektivní kódování, v rámci něhož jsou

⁹⁷ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*. 1. Vydání. Praha: Paseka, 2003, s. 146.

⁹⁸ CORBINOVÁ, Juliet, STRAUSS, Anselm. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999, s. 26.

⁹⁹ Tamtéž, s. 40.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 52.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 85.

shrnuty všechny doposud získané poznatky. V rámci něj je vybrána centrální kategorie a všechny ostatní kategorie jsou uvedeny jak do vztahu k ní, tak mezi sebou navzájem.¹⁰²

V rámci svého výzkumu jsem se snažila tento postup následovat, jelikož se ale nejedná o zcela nekompromisní návod, jakým se má badatel řídit, brala jsem jej spíše jako inspiraci pro to, jakým způsobem při práci postupovat. Nashromážděné texty jsem podrobně pročetla a zanesla do tabulky, včetně poznámek ke každému z nich. V jednotlivých textech jsem si všimla různých opakujících se jevů, které jsem zaznamenávala a pojmenovala pomocí klíčových slov, která jsem ke každému článku přiřadila (viz. přílohy č. 2 a 3), a které jsem pak následně seřadila do několika kategorií či tematických okruhů, které ve své práci představuji. Dále jsem se pak na skupiny textů dívala i z hlediska širšího kontextu, lépe řečeno kategorií, do kterých jsem jednotlivé jevy shromáždila a pokusila se mezi jednotlivými kategoriemi nalézt souvislosti a vztahovat je dále k osobě Mileny Jesenské a vědomostem, které jsem o ní získala čtením primární i sekundární literatury. Výsledkem mého výzkumu však nejsou typické teorie, pokusila jsem se na texty Mileny Jesenské spíše podívat jako na celek a zaměřit se na to, jaká témata pro ni byla důležitá a jakou měla spojitost s jejím životem a co svými texty sledovala.

Co se týče zkoumaných materiálů, oba listy jsou v současnosti přístupné v nascanované podobě na internetu. V případě *Přítomnosti* je možné všechna vydání časopisu nalézt na jeho současných webových stránkách¹⁰³, a v případě *Lidových novin* na webových stránkách Moravské zemské knihovny, kde mají všechna vydání v digitální podobě nascanovaná.¹⁰⁴ U *Lidových novin* se v případě mého výzkumu jednalo o články Mileny Jesenské z rubriky *Domov – móda – společnost*, kterou měla v letech 1929 a 1930 na starost. V případě časopisu *Přítomnost* se pak jednalo o články uveřejněné v hlavní části týdeníku. Je možné, že Milena Jesenská byla autorkou i dalších, kratších příspěvků uveřejněných v časopise, pro tuto práci ale byly relevantní pouze plnohodnotné články z let 1937 až 1939, z nichž několik vydala Jesenská i pod pseudonymem Marie Kubešová.

3.1. Milena Jesenská v ženské rubrice *Lidových novin*

¹⁰² Tamtéž, s. 105.

¹⁰³ Archiv všech čísel od roku 1924 – Přítomnost.cz [online]. [citováno dne 6. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.pritomnost.cz/cz/archiv-od-r-1924/27-uncategorized/197-archiv-vsech-cisel-od-roku-1924>

¹⁰⁴ Digitální knihovna [online]. [citováno dne 6. 5. 2017]. Dostupné

z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:bdc405b0-e5f9-11dc-bfb2-000d606f5dc6>

Milena Jesenská, v té době již žijící zpět v Praze, nastoupila do vedení Lidových novin v roce 1929. Za dobu svého působení v čele tzv. ženské hlídky *Lidových novin*, rubriky s názvem *Domov – móda – společnost*, napsala Jesenská značné množství článků. Texty, kterými zde Jesenská přispívala, se lišily jak délkou, tak i tématem či publicistickým stylem. Milena Jesenská do redakce nastoupila s velkým odhodláním změnit dosavadní podobu rubriky. Jejím cílem bylo „porazit tu pověru, že musí být ženská hlídka blbá žvástanina v novinách“, jak psala v roce 1929 tehdejšímu šéfredaktorovi *Lidových novin* Karlu Zdeňku Klímovi. Z řady jejích článků lze vycítit, že Milena Jesenská měla sama s psaním do ženské rubriky problém a brala jej především jako nutné zlo potřebné překonat pro to, aby byla schopná uživit sebe i svou dceru. Mimo to se také Jesenská ve svém osobním životě pohybovala převážně ve společnosti levicových intelektuálů, ve které převažoval spíše ideologický pohled na módu jako na diktát, který odvádí pozornost žen od skutečně podstatných věcí a spíše než cokoli jiného tak ženy omezuje.¹⁰⁵

Většina článků Mileny Jesenské v rubrice *Domov, móda, společnost* na čtenáře nepůsobí ani vysloveně pozitivním či negativním dojmem, do řady z nich se ale novinářce podařilo vnést nádech naléhavosti a závažnosti, pokud se jednalo o témata, která jí byla blízká a kterými se snažila své čtenářky kultivovat nebo vzdělávat. To vychází i ze samotné podstaty rubriky, do které Jesenská v letech 1929 a 1930 přispívala a kterou dokonce vedla. Ačkoli byly z velké většiny stránky rubriky zaplněny články o nových módních trendech či novými, zajímavými recepty, objevovaly se zde i pravidelné články přispěvovatelek ze zahraničí, ilustrované sportovní cvičení předváděné fiktivní postavou Mínou či rubrika *Baby*, věnující se péči o ty nejmenší děti. Velká většina obsahu byla tedy cílená na ženy v domácnosti, které se chtěly pobavit a zároveň se dozvědět něco praktického do života. Mileně Jesenské se ale podařilo z řady textů, které by jinak mohly působit zcela plytkým dojmem bez jakékoli přidané hodnoty, vytvořit texty, které mohly mít pro čtenářky hlubší, než jen čistě praktický význam. Jesenská měla touhu do rubriky vnést i jiná témata, aby si tam tak každá čtenářka mohla najít to své. Snažila se své čtenářky vzdělávat o moderním životním stylu a nových trendech, ale i tak však stránky rubriky z většiny vyplňovaly především články o módě a domácnosti.

¹⁰⁵ PENKALOVÁ, Lenka. *První novinářky v česky psaných denících po roce 1918: Milena Jesenská a její kolegyně ve světě módy*. In: PLACHÁ, Pavla. ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016, s. 75.

Obecně je o člancích Mileny Jesenské v *Lidových novinách* možné tvrdit, že samotná autorka v textech nepůsobí tak, jak by si čtenář představoval typickou příspěvovatelku ženské rubriky novin. Ačkoli se ve svých vlastních příspěvcích věnuje tématům, která byla jistě pro čtenářky tzv. ženské hlídky atraktivní, z většiny čtenář cítí něco víc, než jen povrchní informování o módních trendech, rady do domácnosti či recepty. Tematicky se však Milena Jesenská v *Lidových novinách* pohybuje především v oblasti módy a současného, moderního života, věci, které jejím čtenářkám mohly být dostatečně blízké. Příspěvky Mileny Jesenské v rubrice *Domov – móda – společnost* (těsně před koncem Jesenské působení byl název zkrácen pouze na *Móda – společnost*) se dají rozdělit na tři typy. Autorka jako by oscillovala na přímce mezi obyčejnými novinovými informativními články a vlastními fejetony. Texty by se daly velmi zhruba rozdělit mezi jednoduché články, týkající se takřka výlučně módy či praktických rad, příspěvky, ve kterých autorka chytře představuje tato témata na pozadí vlastních závažnějších úvah a témat či naopak, a nakonec mezi jejími příspěvky najdeme i delší články, kde již Jesenská od očekávaných témat prakticky zcela upouští a jedná se spíše o fejetony či úvahy. Tyto delší texty se často pozastavují nad současnou společností a jejím stavem nebo nad postavením, životem a pojetím současné ženy. Právě v nich je nejvíce cítit Jesenské osobnost a touha plnit stránky rubriky něčím jiným, než jen plytkými zprávami o nejnovějších módních trendech.

Články Mileny Jesenské z ženské rubriky *Lidových novin* poskytují čtenáři poměrně podrobný obraz tehdejší ženy. V textech se Jesenská dotýká mnoha různých aspektů života, který tehdy průměrné ženy žily. Ať už se jedná o samotnou osobnost moderní ženy, o to, jaká moderní žena je, má být, a co se od ní očekává, o to, s čím se musí moderní žena potýkat, pokud chce být samostatná a nezávislá na manželovi, tato zásadní témata jsou předmětem hned několika delších článků či spíše úvah. V době vzniku článků stále aktuálnější téma emancipace a osamostatňování se žen, které dosud byly v podstatě závislé na manželovi a na penězích, co přinesl do domu, představuje například v úvaze *Křik po samostatnosti*. Zde mluví o tom, že moderní ženy mají zároveň touhu vdát se a mít děti a o tom, jak důležité a osvobozující pro ženu může být, má-li možnost sama si vydělat alespoň nějaké vlastní peníze. Moderní ženy podle ní touží po samostatnosti a dalších zásadách ženské emancipace, které si postupně osvojují. Říká dokonce, že „dnešní žena považuje za samozřejmé, co

by včerejší ženě nebylo vůbec napadlo“.¹⁰⁶ V článku Jesenská tvrdí, že pro ženy znamenají peníze především něco, co jim dává svobodu – jakmile má dívka možnost sama si vydělávat, má také možnost vymanit se ze závislosti na mužích. A tehdejší mladé dívky jsou dle jejího názoru následkem historických událostí do života místo věna vybaveny spíše schopností samy si vydělávat peníze, díky čemuž se samy stávají motorem ženské emancipace.¹⁰⁷ Zajímavé je poměrně dost negativní vyznění osoby muže v tomto článku jako někoho, komu dělá dobře mít nad ženou absolutní moc, jelikož tak silně negativně zbarvený popis mužského chování v jiných textech nenalzáme.

V článku *Civilisovaná žena?* zase novinářka vztahuje život současné ženy k heslu *Die neue Sachlichkeit*¹⁰⁸, které podle ní tehdejší dobu symbolizovalo. Toto heslo a ideály, které v sobě nese, přinesly podle ní světu civilizovanou ženu, samostatnou, myslící, pracující a schopnou uživit se, tedy jednoduše nezávislou.¹⁰⁹ Moderní a především pracující žena je také hrdinkou článku *Jak žije samostatná žena?*. Zde Jesenská řeší, jak to mají mladé ženy udělat, aby byly schopné vykonávat svědomitě své zaměstnání, ale aby na tom zároveň nebyly bity jejich děti.¹¹⁰

Poslední zmiňovaný článek není jediným, ve kterém se snaží Jesenská svým čtenářkám dobře poradit. Obecně je znát, že Jesenská upřímně myslí na dobro žen, které její články pravidelně čtou a které jí dost možná berou jako jakousi autoritu. Řada jejích textů obsahuje přímé či nepřímé rady do života, často také kritiku, která má čtenářkám pomoci uvědomit, co by mohly ve svém životě udělat jinak, aby se jeho kvalita zlepšila, často pak ve svých textech také pojednává o různých věcech, které by mohly mít pozitivní dopad pro celou společnost. Jako matka tam například Milena Jesenská myslela na osudy žen, které mají potomky, o které se musí starat. Například článek *Maminkám k svátku* se celý věnuje tomu, že ženy-matky by měly být o mnoho víc sobecké a myslet tak především mnohem více na sebe. Podle autorky je chyba, že ženy jsou schopné obětovat svým dětem téměř vše a to i na úkor toho, aby se staraly samy o sebe a byly méně obětavé, nabádá je dokonce „Pochopte maminky, že oběť je největší sobectví. Obětí zabíjíte celý svůj život a rovný a přirozený život dítěte.“ Následkem toho jsou ženy vyčerpané, zanedbané a v obnošeném oblečení, jelikož všechny peníze

¹⁰⁶ JESENSKÁ, Milena. Křik po samostatnosti. *Lidové noviny*, 27. 10. 1929, roč. 37, č. 542, s. 30.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Česky *Nová věcnost*

¹⁰⁹ JESENSKÁ, Milena. Civilisovaná žena? *Lidové noviny*, 1. 12. 1929, roč. 37, č. 604, s. 20.

utrátí za oblečky pro děti, až nakonec však přestanou býti atraktivní i pro své muže – „Pomalů se z Váš stává ta šedivá, tlustá a neforemná maminka, která nikdy nejde s tatínkem, ale vždycky jen s dětmi, maminka, která sebe skoro škrtla ze života a sluní se láskou svých dětí.“¹¹¹ Na dobro svých čtenářek, které mají na starost chod celé rodiny, myslí i v článku *Salónní sportsmani*, který se věnuje tématu lidí z města, kteří vyrážejí na hory za odpočinkem a užívat si volného času, nikoli proto, aby trhali rekordy v tom, komu se podaří nejrychleji sjet sráz. Jesenská tyto lidi obhajuje, především pak unavené a uspěchané matky od rodin, které každodenně tíží zodpovědnost za životy jiných, a které si potřebují odpočinout a vyrazí do hor pro to, aby si užily přírodu a odpočinek a na chvíli zapomenuly na své starosti.¹¹²

Milena Jesenská ale neradí jen svým čtenářkám, jak si zlepšit či ulehčit život, ale také se snaží povzbudit ženy k tomu, aby se pokusily změnit některé problémy, které se v jejich životě a kolem nich samotných nacházejí. Prostřednictvím svých článků referuje o různých problémech a jako by se pomocí nich pokoušela v ženách uvědomění, že mnoho věcí mohou samy zlepšit, a povzbudit v nich snahu a vůli s tím něco udělat. Tak se například v článku *Zase jedno jaro bez dětských hřišť* zabývá problematikou nedostatku přírody pro městské děti a stýská si, že s dcerou Honzou nemá v Praze kde užít trochu zeleně a že autority věnují potřebám dětí málo pozornosti, ačkoli „...přece jsou to příští lidé! Příští národ! Příští generace!“¹¹³ Jako jakási rada či nabádání působí také fejeton *Jak žije svobodná žena?* Ten pojednává o moderní, pracující ženě, která se má ale zároveň postarat o své malé děti. Jesenská v článku popisuje princip fungování Montessorioho škol, které nejenže uvolňují matkám ruce, pokud jde o neustálou péči o dítě, ale zároveň i pomáhají rozvíjet osobnost a dovednosti jejich potomků. Těm se v těchto zařízeních totiž dostává základního vzdělávání již v útlém věku, kdy v prostředí sobě stejně starých dětí má možnost se svými vrstevníky závodit ve svých schopnostech, „...tedy poznává život.“¹¹⁴ V článku *Provoz mezi kuchyní a jídelnou zase* vyzdvihuje výhody moderního bydlení, tedy funkcionalismu. Podle ní doby postavené s tehdy moderním půdorysem s „průhledy skleněnými dveřmi, visuté galerie nad otevřeným prostorem a výklenky s velikými skleněnými plochami získávají novou

¹¹⁰ JESENSKÁ, Milena. Jak žije samostatná žena? *Lidové noviny*. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 3. 11. 1929, roč. 37, č. 552, s. 20.

¹¹¹ JESENSKÁ, Milena. Maminkám k svátku. *Lidové noviny*, 11. 5. 1930, roč. 38, č. 237, s. 2.

¹¹² JESENSKÁ, Milena. Salónní sportsmani. *Lidové noviny*, 9. 2. 1930, roč. 38, č. 72, s. 12.

¹¹³ JESENSKÁ, Milena. Zase jedno jaro bez dětských hřišť. *Lidové noviny*, 6. 4. 1930, roč. 38, č. 176, s. 18.

¹¹⁴ JESENSKÁ, Milena. Jak žije samostatná žena? *Lidové noviny*, 3. 11. 1929, roč. 37, č. 552, s. 20.

romantiku bydlení.“ Popisuje, jak skvělé je nový způsob uspořádání domů a vyzdvihuje na něm především jeho praktičnost, na kterou si Jesenská obecně velmi potrpí, jak může čtenář postřehnout z řady textů.¹¹⁵

To, že Jesenská nebyla zcela typickou módní referentkou, je možné z mnoha textů vycítit na první pohled. Častokrát totiž Jesenská módu kritizuje, a to především potřebu a nutnost přizpůsobovat se trendům a tomu, co je zrovna považováno za nejvíce módní. Vadí jí především to, že ne v případě všech žen jsou některé módní trendy zrovna lichotivé či vysloveně nepraktické a především také často velmi drahé. Podle Mileny Jesenské totiž záleží hlavně na tom, co je žena schopná „unosit“ a jestli dá oblečení a doplňkům dobře vyniknout. Tento názor razí především v článku *Zač ženy vlastně vydávají tolik peněz?* Zde tvrdí, že „býti mondénní, je tedy talent a práce“ a že to je také velmi nákladné. I přesto ale pravé kouzlo osobnosti tkví v tom, jak různě vypadají obvyklé předměty, pokud jsou užívány různými ženami, ačkoli při prodeji se jedná jen o obyčejné, tuctové cetky.¹¹⁶

Jesenská svůj vztah k módě jako k něčemu, co je zbytečné, velmi nákladné a mnohdy dle jejího názoru také nevzhledné, také promítá do řady svých příspěvků. Nevolí k tomu, že musí ze své pozice čtenářkám předkládat články o něčem, s čím sama nesouhlasí, je cítit například v textu o tehdy populárních šněrovačkách, kde se vyznává, že „Když jste módní referentkou, nedá na vás móda ani za mák.“ Kromě toho je také znát, jak moc si uvědomuje nesmyslnost současné módy a mnohdy působí takřka rezignovaně – „Útěchou nám budiž, že tyto šněrovačky nemusíme nosit jinak, než pod večerní šaty. Že to tedy není často a ne na dlouho.“¹¹⁷ Její upřímnost také přímo číší z článku *Přehledka jarní módy 1930*, ve kterém vysloveně tvrdí, že nový trend krátkých rukávů je „pohroma“, která vypadá „hnusně“¹¹⁸. Neuspěly u ní ani nejnovější trendy v oblasti klobouků, když se o nich vyjadřuje slovy „Strašlivé hrozby módních časopisů, které se na nás vyřítily na podzim, ...“¹¹⁹ Podobná tvrzení se zdají na první pohled být poměrně odvážná, uvážíme-li, že cílem těchto textů by asi mělo být spíše informovat spíše než kritizovat.

¹¹⁵ JESENSKÁ, Milena. Provoz mezi kuchyní a jídelnou. *Lidové noviny*, 17. 11. 1929, roč. 37, č. 578, s. 22.

¹¹⁶ JESENSKÁ, Milena. Zač vlastně ženy utrácí tolik peněz? *Lidové noviny*, 10. 11. 1929, roč. 37, č. 565, s. 20.

¹¹⁷ JESENSKÁ, Milena. Šněrovačky. *Lidové noviny*, 2. 3. 1930, roč. 38, č. 111, s. 18.

¹¹⁸ JESENSKÁ, Milena. Přehledka jarní módy. *Lidové noviny*, 30. 3. 1930, roč. 38, č. 163, s. 18.

¹¹⁹ JESENSKÁ, Milena. Jarní klobouky. *Lidové noviny*, 26. 1. 1930, roč. 38, č. 46, s. 18.

Jesenská se snaží se o to, aby si ženy uvědomily svou vlastní podstatu a rozdílnost, a podle toho se chovaly a nebyly jen ovce jdoucí se stádem a slepě sledující a napodobující to, co právě volí nejnovější trendy. Toto téma se v jejích textech objevuje opakovaně. Jesenská má mimo jiné snahu své čtenářky kultivovat a otevírat jim oči. Když čtenářkám představuje módní trendy, snaží se k nim tedy být především upřímná. Jesenská si je vědoma toho, že každá její čtenářka je jiná a že ne všechny vypadají jako tehdy populární herečka Greta Garbo. V textu *Nové účesy z trvalé* doslova tvrdí „...co sluší Gretě Garbo, nemusí ještě slušet Aničkám a Fanynkám, co sluší éterické krásce, nesluší zdravému červenolícímu českému děvčeti.“¹²⁰ Srovnání s Gretou Garbo jako ideálem krásy, který ale nemusí pro obyčejnou ženu být dosažitelným, použila Jesenská i v článku o trendech v oblasti jarních klobouků. Na pozadí referování o různých modelech klobouků se Jesenská snaží čtenářkám dokázat, že Greta Garbo není tak čarokrásná, jak všichni tvrdí, o jak „jsme si uškodily my všechny, které jsme tak slepě přijímaly všechna módní gesta, která jsme jí obkouraly na plátně a všechny nápady, které jí obkouraly módní závody a kadeřnictví.“¹²¹ I v tomto článku také kritizuje různé nejnovější módní trendy, například drobné závoje.

Je ale podivuhodné, jak moc při svém obdivu k jedinečnosti dokáže autorka paušalizovat vlastnosti (z hlediska vzhledu), které tvoří ženu půvabnou. Tak tomu je například v textu *Punčochy a střevíce*, kde píše „Ponožky se nahoře srolují do roličky a nosí se, mimo město, všude. Jsou světlé, buď bílé, nebo v barvě vašich světlých šatů. Patří k nim opálená a vyholená lýtka, pěstěná, jako je pěstěné celé tělo: kartáčovaná, opálená sluncem a slabě napudrovaná. Má-li to být pěkné, je takové pěstění nezbytné.“¹²² Nekompromisní je i v otázce odívání, což je zřejmé například z textu *Všední šaty*, kde je zcela proti tomu, aby dívky praktikovaly systém nošení dvojích šatů: „...jedny do práce, a druhé pro „lepší“, nedělejte to nikdy tak, abyste degradovaly ty lepší obnošené na všední pracovní. Nic není ošklivějšího, než pracující dívky v laciných, hedvábných hadříčkách, které se „donáší“, aby se rozpadly.“¹²³

Lidové noviny patřily mezi deníky dostupné široké veřejnosti a řada z jejich odběratelů a tedy i Mileniných čtenářek patřila k nižší třídě. Jako by k nim pak podle toho novinářka přistupovala a sama se také stavila na jejich úroveň, takže čtenářky mají možnost si uvědomit, že Milena, jejíž texty čtou, je v podstatě jejich spojenkyní a že je

¹²⁰ JESENSKÁ, Milena. Nové účesy z trvalé. *Lidové noviny*, 18. 5. 1930, roč. 38, č. 8, s. 19.

¹²¹ JESENSKÁ, Milena. Jarní klobouky. *Lidové noviny*, 26. 1. 1930, roč. 38, č. 46, s. 18.

¹²² JESENSKÁ, Milena. Punčochy a střevíce. *Lidové noviny*, 14. 7. 1929, roč. 37, č. 350, s. 12.

také ženou z obyčejného lidu. Například několikadílnou sérii textů *Co, kdy a kam* věnující se módě hodící se ke všem příležitostem, které člověku nabízí cestování, už v počátku uvádí tím, že se jedná pouze o její fantazii a plody představivosti o fiktivní realitě, ve které má zcela neomezené finanční prostředky, a může si tak dovolit skutečně vše, co se jí zamane a co se k cestovní módě počítá. Je třeba dodat, že tato série patří k zajímavým částím novinářčiny tvorby v *Lidových novinách*. Série táhnoucí se přes řadu vydání tohoto listu skýtá čtenáři poměrně zajímavý pohled na tehdejší společnost a způsoby, kterými ti šťastnější, nebo alespoň bohatší, trávili čas. Stejně tak se Jesenská nebojí přiznat vlastní nedokonalosti, například v textu *Golfové hřiště a golfový sport*, kde jejím úkolem nejspíše bylo referovat o golfu, kultuře kolem něj a především o oblečení vhodném pro tento sport, se svěruje s jednou z potíží doprovázející její zaměstnání: „Těžká práce referovat o něčem, čemu nerozumíme.“¹²⁴

Téma peněz pak Jesenská mnohdy spojuje s tématem módy. Častokrát naznačuje, že móda je nákladná, a že na to, aby člověk udržel tempo s těmi, co udávají módní trendy, je potřeba mít dobré finanční zázemí. Ve svých textech je Jesenská vůči svým méně majetným čtenářkám shovívavá a nestydí se o tomto tématu otevřeně psát. Klíčovým je v tomto případě hned první článek Mileny Jesenské v ženské rubrice *Lidových novin* s názvem *Pro koho píšeme o módě do novin*. Jako by článkem uvozovala své nové působení v listu a zamýšlela se nad tím, kdo bude její články číst. Uvádí, že bohatí lidé se oblékají tak, jak jim nadiktují módní domy, tedy že móda samotná není pro ty, kteří na ni nemají. Čtenářkám pak popisuje, že módní hlídka je pro ty, pro které není móda, a kterým ona bude radit, jak nejlépe se za daných podmínek obléknout, i když třeba člověk nemá mnoho peněz. Podle Jesenské „Nemá smysl opičiti se po lidech, jejichž zevnějšek předpokládá docela jiné životní podmínky, než máme my. Módní hlídka v novinách je proto, aby vybírala nejlepší, aby radila, usměrňovala a předpisovala, aby dala čtenářstvu k dispozici svůj vkus, aby radila a nikoli referovala.“¹²⁵ Možná tak myslí proto, že sama se celý svůj dospělý život potýkala s finančními problémy a musela nacházet způsoby, jak vycházet s málem a být praktická. Podobné rady a tipy autorka vkládá do většiny svých textů. Ví, že její čtenářky si nemohou dovolit všechny nejnovější módní trendy, a tak jim radí, jak za pomoci méně nákladných fint docílit podobného výsledku, jaký by jim přinesly drahé

¹²³ JESENSKÁ, Milena. Všední šaty. *Lidové noviny*, 1. 9. 1929, roč. 37, č. 440, s. 20.

¹²⁴ JESENSKÁ, Milena. Golfové hřiště a golfový sport. *Lidové noviny*, 5. 5. 1929, roč. 37, č. 228, s. 18.

¹²⁵ JESENSKÁ, Milena. Pro koho píšeme do novin? *Lidové noviny*, 14. 4. 1929, roč. 37, č. 191, s. 24.

módní doplňky a kusy oblečení. Například v článku *Velká večerní toaleta* se zamýšlí, jestli je třeba, aby si žena ze střední vrstvy pořizovala nákladnou večerní róbu, jejíž koupě byla v tehdejší době finančně poměrně náročná. Sama se opět dotýká i toho, jak je náročné, zabezpečit celou domácnost a její chod a jak je móda pomíjivá a drahá. Svým čtenářkám radí, jak na ni vyzrát – koupí decentních černých šatů, které pomocí různých nápadných doplňků budou každý večer působit jako úplně jiný model – „pokaždé to budou nové šaty, poněvadž diváku utkvívá v paměti jen to nápadné.“¹²⁶

Ihned po přečtení několika autorčiných textů je znát, kolik do článků Jesenská vkládá sama ze sebe a ze svých zkušeností. Příběhy z jejího života, prvky sebereflexe a osobní názory se objevují ve velké části všech textů. Díky tomu texty působí, jako by byly Jesenské její čtenářky velmi blízké, což umocňuje i fakt, že se pod většinu svých článků podepisuje pouze jako *Milena*. Pozoruhodné jsou například články, které se věnují tématu mateřství, kdy by bylo těžké uvěřit tomu, že nejsou napsány na základě vlastních zážitků a pocitů. Své zkušenosti s výchovou malé dcery Honzy autorka sdílí hned v několika velmi osobních textech. Například v textu *Miminko* se autorka rozepisuje o pocitech matky, která není schopná cítit lásku k vlastnímu dítěti, ale zároveň mu touží být dobrou matkou. Podobně intimní je i článek *Lásky holčičky půl druhého roku staré* či *Voda s hůry čili jak vznikají idiosynkrasie*, ve kterých čtenářkám dává nahlédnout do svého rodinného života, vztahu s dcerou i do způsobu její výchovy. Podobné texty dokazují, jak moc byla Jesenská vůči svým čtenářkám otevřená. Z jejich textů dotýkajících se tématu mateřství získává čtenář obrázek matky, kterou mateřství do jisté míry děsí a sama se snaží vypořádat s něčím novým a s tím, že na jejím chování závisí teď život dalšího člověka. To, jak moc si Jesenská uvědomuje následky svých činů a přemýšlí nad tím, se zrcadlí ve všech těchto textech a úvahách. Kromě toho čtenář může cítit i jisté novinářčiny pochybnosti o ní samotné a náznaky bezmoci, například když popisuje, jak se snažila znovu naučit Honzu užívat si sprchu ledovou vodou, ale bojovat s dětskou myslí zkrátka není možné.¹²⁷ Dalším do jisté míry značně osobním článkem je pak také text *Architekt a zákazník*, ve kterém se věnuje problémům, se kterými se musí potýkat architekti. Právě otec její dcery Honzy Jaromír Krejcar byl profesí architekt a Jesenská sama byla velkou obdivovatelkou moderní

¹²⁶ JESENSKÁ, Milena. Velká večerní toaleta. *Lidové noviny*, 29. 12. 1929, roč. 37, č. 652, s. 18.

¹²⁷ JESENSKÁ, Milena. Voda s hůry čili jak vznikají idiosynkrasie. *Lidové noviny*, 29. 12. 1929, roč. 37, č. 652, s. 18.

architektury a moderního stylu bydlení.¹²⁸ V textu spílá nedisciplinovaným klientům architektů, kteří na ně mají přehnané požadavky, neždí se jejich radami a nakonec pak mají problém zaplatit tolik, kolik si architekt za danou práci zaslouží.¹²⁹ Je možné, že Jesenská se tímto textem snaží svým vlastním stylem ovlivnit k lepšímu život svého manžela a napravit nespravedlnosti, které se mu dějí, jako by naplno využívala možnosti, které jí práce v novinách nabízí a jako by si nechtěla nechat uniknout jedinou příležitost, kdy může svou práci někomu pomoci.

Často zmiňovaným tématem, které má také původ v novinářčině životě, je téma pobytu v lázních. V souvislosti s tím Jesenská několikrát před čtenářkami odhaluje pravděpodobně stres z lázeňského prostředí. V několika článcích zmiňuje tendenci lázeňského prostředí zavdávat drbům a probouzet v unuděných lidech zvýšenou touhu kritizovat ostatní a především až příliš dát na to, co má člověk na sobě. Zmiňuje to například v článku o blúzách, kde přímo tvrdí „V lázních je obyčejně nuda a pak klepy. Potřebujeme tam dobré šaty proto, abychom zahnalý prvé a ubránily se druhému.“¹³⁰ Obzvláště se pak tomu věnuje jeden z dílů série *Co, kdy a kam?*, který je celý přímo věnován pobytu v lázních. Jesenská lázeňský život popisuje jako zcela nudný, kdy mezi procedurami „nejde dělat nic jiného, než sedět a bavit se koukáním na lidi, ...“¹³¹ Své negativní pocity z Čechů, přesněji řečeno z jejich zanedbanosti a neschopnosti se o sebe a svůj vzhled dobře postarat, zasazuje spolu s příklady do článku *Jak dlouho to ještě potrvá* opět do lázeňského prostředí.¹³² Ozvěnou Mileniných zážitků spojených s jejími dlouhodobými zdravotními problémy jako by byl i článek pojednávající o domácích županech.¹³³

Kromě textů, týkajících se spíše praktických a obecnějších témat jsou velmi zajímavé především články, které jsou spíše něčím jako úvahami o současné společnosti či o životě, tedy jakými si fejetony. Tyto texty pravděpodobně také patří mezi velmi osobní příspěvky. Vyčnívají mezi nimi například články *Ženatý bohém* a *Přátelé našich přátel*. Ten, kdo má alespoň nějaké povědomí o životě Mileny Jesenské, si musí hned na první pohled všimnout, jak moc se v těchto dvou textech zrcadlí Jesenská život a životní zkušenosti. Článek *Ženatý bohém* pojednává o bohémských mladících, trávících své dospívání a mládí po kavárnách, v zajetí intelektuálních debat a s naivními vyhlídkami

¹²⁸ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Praha: Prostor, 1996, s. 122.

¹²⁹ JESENSKÁ, Milena. *Architekt a zákazník*. *Lidové noviny*, 8. 9. 1929, roč. 37, č. 453, s. 20.

¹³⁰ JESENSKÁ, Milena. *Bluzy*. *Lidové noviny*, 26. 5. 1929, roč. 37, č. 265, s. 22.

¹³¹ JESENSKÁ, Milena. *Co, kdy a kam?* *Lidové noviny*, 23. 6. 1929, roč. 37, č. 316, s. 24.

¹³² JESENSKÁ, Milena. *Jak dlouho to ještě potrvá*. *Lidové noviny*, 2. 6. 1929, roč. 37, č. 277, s. 20.

na budoucnost slavných literátů. Jeden mezi nimi ale vyčnívá – ten, který sám pražádné literární nadání nemá, má ale schopnost, rozdmýchat je ve všech ostatních. Tento jejich bohémský život se nesrovnává s představou jejich matek postupně však i oni časem dospějí a stanou se součástí běžného života a pracovního procesu.¹³⁴ V tomto textu Jesenská zcela očividně reflektuje své vlastní divoké mládí, které bylo právě plné vysedávání po kavárnách, intelektuálního prostředí plného debat, naprosto zřejmá je také podoba výše zmiňovaného vůdce skupiny a Jesenské prvního manžela Ernsta Pollaka. Ten byl také považován za literáta bez vlastního nadání. Ačkoli platil mezi všemi za největšího odborníka a všichni k němu chodili pro radu, on sám nikdy nezveřejnil žádné literární dílo.¹³⁵ Vztah s Pollakem, který skončil poměrně nešťastně, reflektuje i v dalším značně osobním textu. Ve fejetonu *Ve jménu putiček* Milena kritizuje nešvar, který se v tehdejší době rozmohl, a to zvyk manželských párů nežít dále v milostném vztahu ale spíše mít ještě jiný či jiné milenecké vztahy, které jsou ale veřejně známé.¹³⁶ Podobným způsobem žila Jesenská poslední roky svého soužití s Polakem, kdy oba prakticky udržovali paralelní vztahy a spolu spíše spolubydleli a navzájem se respektovali.¹³⁷

Současná společnost jako něco, kde se mohou objevovat a prosazovat moderní, nové a pokrokové věci nebo principy, je něco, co se do Mileniných textů promítá také. Z řady z nich má čtenář pocit, že Jesenská musela být výjimečně pokrokovou osobou, že milovala moderní dobu a možnosti, které přináší. V jejích člancích se tak například promítá téma trávení volného času. Kupříkladu článek *Weekend* je plný doporučení, co si sbalit s sebou na víkendový výlet a je z něj cítit nadšení pro nový druh zábavy, který se rozšířil spolu s automobily, a to možnost vyrazit na víkend ven z města. S cestováním je spojený také již zmiňovaný cyklus *Co, kdo a kam* a mimo jiné také článek *Kufry všude, kam se podíváte*. V něm Jesenská uvažuje o současné době, kdy panuje snaha využít úplně veškerý prostor. Od moderního interiéru se dostává až k cestovním kufrům a k představě „o moderních cikánských vozidlech“, o autě jako o převozném kufru, díky kterému bude možné si na víkend postavit sídlo mimo město, u vody, a vrátit se třeba až po létě.¹³⁸ Kromě toho se Jesenská hodně zaměřuje na módu pro různé příležitosti trávení volného času, především pak pro sport – například na lov či golf, a pak také na

¹³³ JESENSKÁ, Milena. Župany. *Lidové noviny*, 13. 10. 1929, roč. 37, č. 516, s. 20.

¹³⁴ JESENSKÁ, Milena. Ženatý bohém. *Lidové noviny*, 28. 7. 1929, roč. 37, č. 376, s. 12.

¹³⁵ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Praha: Prostor, 1996, s. 58.

¹³⁶ JESENSKÁ, Milena. Ve jménu putiček. *Lidové noviny*, 28. 4. 1929, roč. 37, č. 217, s. 19.

¹³⁷ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Praha: Prostor, 1996, s. 105.

oblečení vhodné pro výlety do hor nebo i k moři. Vedle atraktivních témat trávení volného času Jesenská prezentuje i další poměrně progresivní názory. Například její představování nového pedagogického směru zastupovaného v Montessoriho školách¹³⁹ nebo také vyzdvihování moderní funkcionalistické architektury dávají rubrice poměrně pokrokový nádech.¹⁴⁰

Obecně je ale z textů zřejmé, že Milena Jesenská se ke svým čtenářkám nesnažila být přespříliš ohleduplná a spíše se k nim snaží být za každou cenu upřímná. Mnohdy jim sděluje věci, které by snad nemusely být takto napřímo vyřčeny, nebojí se je kritizovat, snad z víry, že díky jejím článkům mohou pak čtenářky alespoň trochu zlepšit svůj život. Uznává, že ani ty nejmódnější trendy zkrátka nebudou slušet každému, že myslet si, že s okoukáním gest a způsobů Grety Garbo dosáhne každá stejného půvabu, jaký vyznačuje ona. Dokonce také s poměrně drsnou upřímností tvrdí „Vaše švadlena vám vždycky namluví, že vám to sluší a váš manžel je dobře vychován. Vaše zrcadlo ukazuje špatně a váš fotografický přístroj zkresluje. Není místečka, ze kterého byste se zhlédly správně.“¹⁴¹ Milena Jesenská je ale upřímná i sama k sobě, nebojí se před čtenářkami přiznat ani sama vlastní slabost či neznalost.

Prostřednictvím článků v *Lidových novinách* můžeme pozorovat autorku, které víc než všechno leží na srdci její čtenářky. Jako by se je snažila svými články vychovávat a kultivovat, snaží se bojovat proti stereotypu tehdejší ženy a naopak podporovat moderní a samostatnou ženu. Způsob, jakým se Milena Jesenská věnuje tématu moderní ženy ve spojení se svou touhou dopřávat lidem možnost, proměnit sebe a svůj život k lepšímu, pak působí, jako by svým čtenářkám skutečně chtěla otevřít oči a dát jasně najevo, že nemusí být jen obyčejné ženy v domácnosti, ale mohou být také silné ženy, které mohou bojovat za svá práva. Mnohdy neskrývaný novinářčin odpor k uniformitě, kterou přináší touha být módní a snad následovat za každou cenu módní trendy jde ruku v ruce s autorčinou láskou k jedinečnosti a výjimečnosti každé ženy. Tu se sama snaží ve svých textech podporovat a vybízet ženy k tomu, aby byly samostatné a kultivovaly se, ať už sportem, intelektuálně nebo pomocí nových možností, které moderní doba přinesla. Milena Jesenská rozumí svým čtenářkám a snaží se zasadit o

¹³⁸ JESENSKÁ, Milena. Kufry všude, kam se podíváte. *Lidové noviny*, 19. 1. 1930, roč. 38, č. 33, s. 18.

¹³⁹ JESENSKÁ, Milena. Jak žije samostatná žena? *Lidové noviny*, 3. 11. 1929, roč. 37, č. 552, s. 20.

¹⁴⁰ JESENSKÁ, Milena. Provoz mezi kuchyní a jídelnou. *Lidové noviny*, 17. 11. 1929, roč. 37, č. 578, s. 22.

¹⁴¹ JESENSKÁ, Milena. Bluzy. *Lidové noviny*, 26. 5. 1929, roč. 37, č. 265, s. 22.

jejich dobro a lepší budoucnost, vystupuje sama jako jedna z nich a potýká se s úplně stejnými problémy jako ony.

3.2. **Tvorba Mileny Jesenské v časopise *Přítomnost***

Při pročítání článků Mileny Jesenské uveřejněných v časopise *Přítomnost* v letech 1937 – 1939 padá i dnes na člověka tíha a závažnost doby a situace, ve které tyto texty vznikaly. Během svého působení v *Přítomnosti* vydala Jesenská mnoho článků, které není snadné žánrově zcela přesně určit. Z velké části se však jedná o jakási hluboká zamyšlení či delší fejetony, mezi články najdeme ale i nekrolog Karla Čapka, který byl významnou součástí společnosti lidí, kteří se kolem *Přítomnosti* pohybovali nebo článek uvádějící na pravou míru zprávy o událostech září roku 1938, kdy byla podepsána Mnichovská dohoda. V neposlední řadě mezi texty najdeme poutavé reportáže, ve kterých autorka přibližuje každodenní život tehdejších lidí a situaci v československém pohraničí. Několik textů v *Přítomnosti* dokonce vyšlo pod jedním z pseudonymů Mileny Jesenské, Marie Kubešová. I v těchto textech je možné najít několik témat, kterými se Jesenská opakovaně zabývá, jednotlivé články jsou však více rozmanité než v případě *Lidových novin*, snad proto, že se Jesenská často věnovala tématům přímo navazujícím na aktuální situaci v Československu a nešlo pouze o jednoduché, předem naplánované články v rubrice, kde měla takřka volnou ruku. Čtenářstvo *Přítomnosti* bylo náročnější a obecně si list držel vysokou úroveň, pro Jesenskou to pak po dlouholeté kariéře především v prostředí ženských rubrik, které jí nenaplňovalo, mohlo znamenat jakýsi pomyslný vrchol kariéry.

Milena Jesenská se z pozice řadové reportérky velmi rychle dostala téměř do vedení listu. Do *Přítomnosti* začala přispívat konci roku 1937, kdy jí místo nabídnul sám Ferdinand Peroutka, se kterým se znali již z doby Jesenské práce pro spřátelené *Lidové noviny* a *Tribunu* a který Mileniny novinářské schopnosti oceňoval.¹⁴² Ze začátku byly její příspěvky do novin spíše sporadické, s časem se pak přítomnost jejího jména v obsahu novin stávala stále častější, až pak mohli čtenáři nalézt nějaký článek od Jesenské takřka v každém čísle, a to až do konce fungování *Přítomnosti* v této podobě. O jejím kariéřním vzestupu svědčí mimo jiné i dopisy, které psala svému blízkému příteli Willymu Schlammovi, jednomu z přispěvovatelů *Přítomnosti* a podle

¹⁴² WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Praha: Prostor, 1996, s. 148.

dochovaných dopisů také novinářčině platonické lásce, v letech 1938 - 1939. Právě na její bedra totiž padala většina Peroutkových povinností v době, kdy trávil mnoho času mimo Prahu. Na spolupráci s Peroutkou si Schlammovi opakovaně stěžuje, v jednom dopise se mu dokonce svěřuje „Také se mám zítra sejít ještě jednou s Peroutkou: včera proflámoval celou noc a nechtěl o práci ani hovořit. Ani Ti nemohu říci, Willi, jak těžká je spolupráce s Peroutkou – lidsky těžká.“¹⁴³ Z jejích dopisů dnes na čtenáře působí, jako by se Peroutka o redakci vůbec nezajímal a Jesenská tak musela všechnu tíhu nést na sobě. Netráví prý mnoho času v redakci, a když je mimo Prahu, padá starost o redakci na Jesenskou.¹⁴⁴ Později prý Peroutka po Jesenské vyžadoval dokonce to, aby převzala práci tehdejšího odpovědného redaktora Zdeňka Richtera.¹⁴⁵ Situace se ale nakonec postupně zlepšila a zakladatel listu se začal opět více zapojovat. Ferdinand Peroutka *Přítomnost* vedl celou dobu alespoň podle tiráže a podle všeho byl dále jejím ideologickým vůdcem, zatímco ve funkci odpovědného redaktora se vystřídal hned několik novinářů. Milena Jesenská však tuto pozici nikdy oficiálně nezastávala. Časopis *Přítomnost* byl nakonec v září 1939 díky své nepohodlnosti pro režim autoritami zakázán a Jesenská se pak se svou tvorbou přesunula do oblasti ilegálního tisku.¹⁴⁶

Texty Mileny Jesenské v *Přítomnosti* vycházely v několika rubrikách tohoto časopisu. Jednalo se především o rubriky *Doba a lidé*, *Život a instituce* či *Politika*, uveřejnila ale i několik úvodníků. Několikrát publikovala i v rámci rubriky *Otázky a odpovědi*, kde reagovala na dopisy, které byly do redakce zaslány čtenáři *Přítomnosti*. Žánrově se jednalo ve velké většině o fejetony či úvahy, řadu z textů ale tvořily poutavé a velmi hodnotné reportáže. Jak Jesenská tvrdí v textech *Co stála Henleinova řeč ve Varech* i v textu *Diskuze s henleinovským starostou*, vznikaly její texty na základě osobního výzkumu, sledování řady dat, rozhovorů s lidmi přímo v místech dění. Schopnost orientovat se v číslech, statistikách a různých údajích a především umění je logicky interpretovat, je znát z řady publikovaných textů. Ať už se jedná o text *Lidé v pohybu*, úvahu *Vdané ženy z práce* či článek *Podmínka přijetí: buď hezká!*, užívá Jesenská čísla jako zcela přirozenou pomůcku k tomu, aby neznalého čtenáře zasvětila do situace a ilustrovala mu své poznatky.

Během období, ve kterém Milena Jesenská přispívala do *Přítomnosti*, zasáhlo Československo hned několik zásadních ran. Jednalo se například o anšlus Rakouska

¹⁴³ JESENSKÁ, Milena. *Dopisy Mileny Jesenské*. Praha: Prostor, 1998, s. 164.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 161.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 166.

v březnu 1938, významné květnové volby v Československu, kde v pohraničních oblastech získala separatistická německá straně SdP kolem 90 % hlasů, a konečně pak září 1938, kdy 23. září proběhla všeobecná mobilizace, a následně pak o pár dní později podepsání Mnichovské dohody dne 29. září, které následovala řada protestů veřejnosti.¹⁴⁷ Všechny tyto události Jesenská ve svých textech více méně reflektuje, stihla ale také sepsat řadu textů, které s děním té doby nejsou přímo spjaté. Je znát, jakým způsobem Milenu Jesenskou ovlivnil způsob, jakým se tehdejší situace postupně vyostřovala – v počátku jejího působení nalezneme mezi texty víc takových, které se týkají spíše jiných, obecných témat, zatímco ke konci existence *Přítomnosti* se naopak Jesenská stále více věnovala současným událostem, vztahu mezi Čechy a Němci, a její články nabývaly na naléhavosti.

Mezi události, kterým se Jesenská v *Přítomnosti* věnuje, nechybí podepsání Mnichovské dohody a jeho následky. Tuto, pro český národ velice zdrcující událost, reflektuje například v článku *Jsem především Češka?*. Zde mluví o tom, jak obdivuhodně reagoval český národ na podepsanou smlouvu a jak statečně překonal moment takové zrady.¹⁴⁸ V textu *Promiňte, že nešeptám*, zase velice rychle nahlas představuje myšlenku, že důvěra Čechů v ty, kteří se tváří jako jejich spojenci, je následkem těchto událostí navždy otřesena.¹⁴⁹ Reakci národa bezprostředně po podepsání dohody se pak podrobně věnuje text *Průřez tří dnů*. Z tohoto textu čtenář získá takřka dokonalý obrázek o tom, jak Češi reagovali bezprostředně po tom, co byla Mnichovská dohoda podepsána. Jesenská na papír přenáší pocity, které se šířily mezi českým lidem – nejprve úžas, nevěřícnost a směs dalších pocitů, všechny tyto emoce se jí podařilo přenést na papír. Český národ ale prokázal svou odvahu, když „K ránu začínalo mizet zoufalství, zklamání a hněv a nabývala vrchu rozvaha,“ a následně pokojně přijal pokyn k všeobecné mobilizaci.¹⁵⁰

Velmi věcně mezi těmito texty působí článek *Měsíc září*, který má čtenáři sloužit především k tomu, aby se zorientoval v dramatickém dění posledních dní, což autorka zmiňuje již v úvodu článku: „Nyní je však dobře vědět alespoň přibližně, co se stalo. Nechceme se dnes modlit ani naříkat: chceme si ujasnit věci, jak jsou, chceme žít a chceme rychle a soustředěně jednat.“ Tento příspěvek je výjimečný tím, že se jedná o

¹⁴⁶ WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Praha: Prostor, 1996, s. 165.

¹⁴⁷ KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005, s. 442.

¹⁴⁸ JESENSKÁ, Milena. *Jsem především Češka? Přítomnost*, 10. 5. 1939, roč. 16, č. 19, s. 283.

¹⁴⁹ JESENSKÁ, Milena. *Promiňte, že nešeptám. Přítomnost*, 24. 5. 1939, roč. 16, č. 21, s. 318.

¹⁵⁰ JESENSKÁ, Milena. *Průřez tří dnů. Přítomnost*, 28. 9. 1938, roč. 15, č. 39, s. 613.

stručný souhrn denních zpráv ze dnů měsíce září 1939, který zcela napřímo a bez emocí dává čtenáři možnost pocítit spád, který zářijové události vzaly. Z jiné perspektivy se na události dívá ve fejetonu *Co očekává Čech od Čecha?*, kde se spíše než faktickým událostem Jesenská věnuje tomu, co pro Čechy tato rána znamenala. Hovoří o tom, že Češi byli svými bývalými spojenci zrazeni - „Nestáli jsme jim ani za to, aby se omluvili,“ už tehdy tedy mluví o Mnichovu jako o velké ráně pro český národ.¹⁵¹

Mezi další události, které Jesenská ve svých textech přímo reflektuje, patří například zahájení okupace německým vojskem v reportáži *Praha, ráno 15. března 1939*, dne 11. ledna 1939 vyšel v *Přítomnosti* dojemný nekrolog zesnulého Karla Čapka, sepsaný právě Milenou Jesenskou – *Poslední dny Karla Čapka*. V textu Jesenská popisuje způsob, jakým Čapek prožil své poslední chvíle před smrtí a v textu se Jesenské daří vylíčit, o jak výjimečnou osobnost se jednalo a jaké hodnoty pro řadu lidí reprezentoval - „...byl to náboženský člověk, muž s velmi pečlivě a subtilně vypracovanou hierarchií mravních hodnot, s pevným světovým řádem v srdci i v myšlení.“¹⁵²

I ve svých textech pro *Přítomnost* jako by se Jesenská pozastavovala nad stavem současné společnosti. Například hned první větší článek Mileny Jesenské v *Přítomnosti*, *Lidé v pohybu*, pojednává o změnách ve společnosti oproti minulosti. Podle autorky byl dřívější život více statický a běžný člověk měl menší přístup k informacím o tom, co hýbe světem, oproti tomu dnešní lidé jsou podle ní více v pohybu, ať už se jedná o cestování za prací nebo za zábavou. Jesenská v článku srovnává lidi minulé a dnešní a na konci doufá, „že zítřek bude bohatý na vzácný a krásný exemplář člověka: rovného a myslícího“.¹⁵³ Z této věty je znát způsob, jakým Jesenská přemýšlí nad společností, jako by autorce nikdy nechyběla nezměrná důvěra v člověka v to, že lidé se mohou stále zlepšovat.

Vzhledem k situaci, ve které se v době vzniku článků nacházelo Československo, není překvapivé, že asi nejčastěji opakovaným tématem v člancích Mileny Jesenské je problematika národa či národního cítění. V době, kdy území Československa začali postupně ovládat Němci, kteří začali takřka utlačovat český národ, se Jesenská pravděpodobně cítila povinná Čechy bránit a vyjadřovat svůj obdiv a lásku k národu jako takovému ale i ve vztahu k současné situaci a událostem. Jesenská

¹⁵¹ JESENSKÁ, Milena. Co očekává Čech od Čecha. *Přítomnost*, 3. 5. 1939, roč. 16, č. 18, s. 268.

¹⁵² JESENSKÁ, Milena. Poslední dny Karla Čapka. *Přítomnost*, 11. 5. 1939, roč. 16, č. 2, s. 23.

¹⁵³ JESENSKÁ, Milena. Lidé v pohybu. *Přítomnost*, 29. 12. 1937, roč. 14, č. 52, s. 827.

tak například opěvuje českou vynalézavost a schopnost proměnit málo v mnoho, kterou pro ni symbolizuje česká kuchyně, postavená především na zpracovávání těsta všech druhů – „Všechna tato těsta jsou jenom mouka, voda nebo mléko a lidská důmyslnost.“ Tu v článku staví do kontrastu ke kuchyním jiných národů.¹⁵⁴ Dalším příkladem je pak text s názvem *Pověz, kam utíkáš – povím ti, kdo jsi*. V něm popisuje Jesenská situaci uprchlíků, velké řady Němců z pohraničí, kteří se při svém úprku před říšskými Němci dostali do Prahy. V textu květnatě popisuje dobré skutky, kterými Češi uprchlíky zahrnují. Tvrdí, že uprchlíci jsou v Praze šťastni, a to proto, jak se k nim čeští lidé chovají, dokonce se dojíká „A lidé jsou skutečně dobří a opravdu, je to až k pláči.“¹⁵⁵

Silnému českému charakteru stojícímu tváří v tvář německé hrozbě, se Jesenská věnuje v jiných textech. Například článek *Praha, ráno 15. března 1938*, který popisuje události bezprostředně po zahájení okupace Československa německými vojsky. Jesenská popisuje tíživou atmosféru, která vládla v Praze a způsob, jakým Češi truchlí. „A zase je to nějak vysloveně české když lidé stojí u hrobu Neznámého vojína, potichu truchlí a jenom slzy jim stékají po tvářích.“¹⁵⁶ V reakci na Mnichovskou dohodu zase vyzdvihuje klid, který český národ bezprostředně po této události zachoval a jeho schopnost sjednotit se v demonstrující dav, který ale ani tehdy neopouští ledový klid a rozvážnost.¹⁵⁷ Podobným způsobem popisuje Čechy i v textu *O střízlivosti a gestu*, jako národ pracujících lidí, kteří nemají smysl pro gesta, jehož lidé ve světle současných událostí se opět vracejí „s pýchou a hrdostí ke všemu, co je české.“¹⁵⁸ Jedním z nejznámějších textů Jesenské z *Přítomnosti* je článek *O umění zůstat stát*. Pojednává o nutnosti neutíkat před tím, čeho se lidé bojí, jak je potřeba tváří v tvář k nebezpečí neutíkat a umět stát, protože „nikdy neměl žádný národ na světě budoucnosti, nebyl-li ochoten při své myšlence stát.“¹⁵⁹ Článek *V pohraničí: Kolik bodů pro nás?* pak téměř uzavírá citací jednoho z obyvatel pohraničí, ve kterém již v té době nebylo příliš bezpečno: „Vyříd'te v Praze, že se nebojíme!“¹⁶⁰ Tímto jako by Jesenská chtěla čtenáři opět přiblížit příběhy běžných lidí, zprostředkovat jim poselství od lidí jim rovných, kteří už tehdy žijí v bezprostředním ohrožení života kvůli vyhrocující se krizi. Ve známém textu *Jak tato doba zahrála na nervech* ale zároveň hovoří o tom, jaké

¹⁵⁴ JESENSKÁ, Milena. Poevropštělá česká kuchyně. *Přítomnost*, 4. 5. 1938, roč. 15, č. 18, s. 284.

¹⁵⁵ JESENSKÁ, Milena. *Pověz, kam utíkáš – povím ti, kdo jsi*. *Přítomnost*, 21. 9. 1938, roč. 38, č. 18, s. 294.

¹⁵⁶ JESENSKÁ, Milena. *Praha, ráno 15. března*. *Přítomnost*, 22. 3. 1939, roč. 16, č. 12, s. 185.

¹⁵⁷ JESENSKÁ, Milena. *Průřez tří dnů*. *Přítomnost*, 28. 9. 1938, roč. 15, č. 39, s. 613.

¹⁵⁸ JESENSKÁ, Milena. *O střízlivosti a gestu*. *Přítomnost*, 29. 3. 1939, roč. 16, č. 13, s. 189.

¹⁵⁹ JESENSKÁ, Milena. *O umění zůstat stát*. *Přítomnost*, 5. 4. 1939, roč. 16, č. 14, s. 205.

následky má pro lidi tato vypjatá doba plná nejistoty, a to na příkladu zvyšujícího se počtu sebevražd či počtu osob internovaných v ústavech pro choromyslné.¹⁶¹

České povahy se týká i text *Jak se stýkati s Čechy?*, který je jakousi odpovědí na článek *Jak se stýkati s Němci* z předchozího čísla *Přítomnosti*. Jesenská o Česích tvrdí, že je „v povaze každého Čecha hluboko v srdci mocný odpor proti pouhým rozkazům a panování.“ Čechy popisuje jako takové, kteří jakoukoli vlastní autoritu projevují kamarádsky a kteří jen těžko udělají něco, co jim je přikázáno, právě proto, že jde o příkaz. Stejně tak Čechy vnímá jako lid, který neholduje pompě, a vyzdvihuje především hlubokou demokratičnost českého národa.¹⁶² Podle textů, ve kterých se Jesenská českou povahou zabývá, se dle jejího názoru jedná o skromný, silný, pracující a demokratický národ. Sama v článku *Co očekává Čech od Čecha* tvrdí, že „Nutno říkat a třeba často beznadějně, nutno opakovat, a třeba často marně, nikoli světu, ale našim lidem: je to kouzelná země, ve které žijete, a je to skvělý národ, ku kterému patříte“ a že to, co miluje na českých lidech nejvíce, je „správný poměr mezi myšlenkou a skutečností, dobrotou a nezměkčilostí, pracovitostí a nesnobstvím.“¹⁶³

Mnohokrát také vyzdvihuje potřebu stát především v této nelehké době pospolu. Jednota lidu jako by podle Jesenské byla v tehdejší nelehké době tím klíčovým a nabízela způsob, jakým je možné se alespoň trochu bránit nepřízni osudu, když tvrdí například, že „...budeme potřebovat naléhavě: v zárodku vymýtiti všechny typické znaky nejednoty.“¹⁶⁴ Také ve svém vůbec posledním článku v *Přítomnosti* s názvem *S »ubohými a holými«* tvrdí, že „pro malou českou zem je jediné východisko: přilnout k sobě jako klišťata a držet se pohromadě jako stádo“ oproti velkému německému národu, pro který je výhodné mít své občany rozesté po celém světě, „protože tyto německé ostrůvky hájí po celém světě zájmy německé říše.“¹⁶⁵

Srovnání Německa a Československa jako v textu *S »ubohými a holými«* je jen jedním z příkladů toho, jak často Jesenská při psaní o českém národě používá přirovnání k Němcům a věnuje se vztahu českého, malého národa, k tomu německému, který se stále více a více rozpíná ve světle nového uspořádání. V článku *Týká se nás všech*, který se mimo jiné zabývá složitostí novinářské profese v tehdejší situaci, uvádí, že „Mezi

¹⁶⁰ JESENSKÁ, Milena. V pohraničí: Kolik bodů pro nás? *Přítomnost*, 7. 9. 1938, roč. 15, č. 36, s. 568.

¹⁶¹ JESENSKÁ, Milena. Jak tato doba zahrála na nervech? *Přítomnost*, 16. 11. 1938, roč. 15, č. 46, s. 734.

¹⁶² JESENSKÁ, Milena. Jak se stýkati s Čechy? *Přítomnost*, 15. 2. 1939, roč. 16, č. 7, s. 106.

¹⁶³ JESENSKÁ, Milena. Co očekává Čech od Čecha. *Přítomnost*, 3. 5. 1939, roč. 16, č. 18, s. 268.

¹⁶⁴ JESENSKÁ, Milena. Změněné nakupování. *Přítomnost*, 26. 4. 1939, roč. 16, č. 17, s. 255.

¹⁶⁵ JESENSKÁ, Milena. S »ubohými a holými«“. *Přítomnost*, 5. 7. 1939, roč. 16, č. 27, s. 418.

Čechy a Němci byl patrný vzájemný nedostatek lásky v dobách dřívějších.“ Jesenská zde nabádá, jakým způsobem se mají Češi, kteří „jako malý národ stáli vždycky na hranicích národa velkého“, chovat, aby vedle Němců obstáli. „Musíme žít vedle Němců, musíme najít cestu, jak se s nimi shodnout a nesmíme dopustit, aby vědomí naší národní cti bylo povrchní.“¹⁶⁶ Jinde tvrdí, že „dnes jde o to, udržet v moři národnosti cizí národnost vlastní“ protože jako Češi „musíme vždycky počítat s tímto sousedem, jehož vůle k moci je větší, než jakýkoli pocit jiný.“ Podle Jesenské je třeba řada vlastností, které dohromady znamenají být dobrým Čechem, například lásky k vlastnímu národu či poctivosti a slušnosti. Tyto a jiné vlastnosti člověk potřebuje, aby byl dobrým Čechem a mohl tak obstát vedle velkého, německého národa.¹⁶⁷ Podle autorky je také nutné, aby Češi ukázali německému národu, jací jsou výteční a stateční lidé. Důkazem toho bude podle ní to, jestli dovedou „udržet svůj národní výraz a národní hrdost přes to, že jsme jako ostrov omýván příbojem a mocnými vlnami národa jiného.“¹⁶⁸

Velmi významným článkem je v této kategorii dvojice textů pojednávající o tom, co od sebe oba národy navzájem očekávají. Milena Jesenská zde odpovídá na dopis, který do redakce zaslal Němec, který v něm představuje, co vlastně Němci od Čechů chtějí a co od nich očekávají. Mimo jiné mluví o tom, že Němci očekávali, že na události z léta a podzimu 1938 budou Češi reagovat úplně jinak, než se stalo, argumentuje tím, že v roce 1919 si Češi ke svému státu připojili řadu území, obývaných z velké části Němci, kteří k Československému státu vůbec být připojeni nechtěli, současně od nich žádá „kritické likvidování minulosti.“ Milena Jesenská ve svém příspěvku reaguje především tak, že Němci vysvětluje, že oba národy jsou rozdílné, každý současné změny prožívá jinak a že každý národ má úplně jinou povahu. Především pak Jesenská upozorňuje na nebezpečí slova prozatím, jelikož je dle ní již český národ nade všechno unaven veškerými změnami a provizorií, na která si musel v poslední době zvykat.¹⁶⁹

Autorčina kritika německého národa jako by nebyla spojena s národem jako takovým ale je přímo navázána spíše na německou militaristickou auru a to, do jaké míry Němce vnímá jako vojenský národ. Jako by tak nekritizovala národ jako takový a jednotlivé jeho zástupce, ale spíš jeho vojenskou povahu, bojovnost a militaristické chování. Stejně jako Jesenská na stránkách svých textů se čtenáři sdílí svou lásku

¹⁶⁶ JESENSKÁ, Milena. Týká se nás všech. *Přítomnost*, 14. 6. 1939, roč. 16, č. 24, s. 267.

¹⁶⁷ JESENSKÁ, Milena. Jsem především Češka? *Přítomnost*, 10. 5. 1939, roč. 16, č. 19, s. 283.

¹⁶⁸ JESENSKÁ, Milena. Promiňte, že nešeptám. *Přítomnost*, 24. 5. 1939, roč. 16, č. 21, s. 318.

k Čechům, stejně tak několikrát dává najevo nelibost k německému národu navázanou právě na své antimilitaristické pocity, jako například v článku *Lidé v pohybu*. Zde popisuje obyvatele Berlína jako ty, kteří se „vracejí z neděle řízně a pochodem, raz, dva, tři, ve formovaných skupinách,“ a víkend, který má být určený k zotavení člověka, jako by podle Jesenské musel být pro Berlínany něčím přikázaným.¹⁷⁰ Zatímco německý průvodčí „je především, rázný a přísný, je český především laskavý.“¹⁷¹ Rozdíl mezi Čechy a Němci je i v kroku nebo písničky, ty německé byly vždy *vojáctější*, než ty české, ty české byly spíše na procházku než na pochod.¹⁷² Podobný jev zmiňuje i ve fejetonu *Poevropštělá česká kuchyně*, kde hned v úvodu srovnává berlínský způsob stravování s tím vídeňským. Němce zde popisuje jako lidi, „kteří nedovedou lenošit, nedovedou laskat víno mezi jazykem a patrem, nedovedou ležet na stráni na rozkvetlé louce a koukat nečinně do nebe, nevědí, že ráj srdce spočívá ve střídém požitku krásných věcí na světě“, vnímá Němce jako národ, jejichž „neschopnost spočinout a neschopnost radovat se, štve je do jakýchsi stálých výbojů.“¹⁷³ Podle Jesenské jsou zkrátka Němci „národem vojáků“, jak přímo tvrdí v úvaze *Co očekává Čech od Čecha?*¹⁷⁴

I přes svou kritiku německé povahy ale Jesenská ve svých textech pravděpodobně jako jedna z mála v tehdejší době nezapomínala na malou skupinu Němců, kteří se tehdy ocitli ve velice komplikované situaci. Jednalo se o pohraniční Němce, kteří ale stále ještě stáli na straně republiky a kteří se díky tomu stávají terčem nenávisi členů tehdejší Sudetoněmecké strany. Přemítá nad tím, jestli Češi opravdu hodili všechny Němce do jednoho pytle a zapomněli tak mezi nimi na německé sudetské, z nichž se většinou „oni hlásili k nám, k Masarykovskému Československu.“¹⁷⁵ O své starosti o demokratické Němce hovoří přímo v textu *Nad naše síly*: „Zastávala jsem se na těchto místech o podporu a bezpečnost sudetských demokratů ze všech sil, dokud byl československý stát v situaci, kdy jim tuto podporu a bezpečnost mohl dát.“¹⁷⁶ V tomto textu se pak věnuje také problematice těchto Němců, kteří nesouhlasili s tehdy většinovým společenským názorem a kteří v tehdejší době žili

¹⁶⁹ JESENSKÁ, Milena. Co Němci očekávají od Čechů. *Přítomnost*, 12. 4. 1939, roč. 16, č. 15, s. 221.

¹⁷⁰ JESENSKÁ, Milena. Lidé v pohybu. *Přítomnost*, 29. 12. 1937, roč. 14, č. 52, s. 827.

¹⁷¹ JESENSKÁ, Milena. Jak se stýkati s Čechy? *Přítomnost*, 15. 2. 1939, roč. 16, č. 7, s. 106.

¹⁷² JESENSKÁ, Milena. Soldaten wohnen auf den Kanonen... *Přítomnost*, 21. 6. 1939, roč. 16, č. 25, s. 390.

¹⁷³ JESENSKÁ, Milena. Poevropštělá česká kuchyně. *Přítomnost*, 4. 5. 1938, roč. 15, č. 18, s. 284.

¹⁷⁴ JESENSKÁ, Milena. Co očekává Čech od Čecha. *Přítomnost*, 3. 5. 1939, roč. 16, č. 18, s. 268.

¹⁷⁵ JESENSKÁ, Milena. V pohraničí: Kolik bodů pro nás? *Přítomnost*, 7. 9. 1938, roč. 15, č. 36, s. 568.

¹⁷⁶ JESENSKÁ, Milena. Nad naše síly. *Přítomnost*, 12. 10. 1938, roč. 15, č. 41, s. 650.

v permanentním nebezpečí a museli tak často prchat z pohraničí do středu Československa, někdy však dokonce prchali také přímo ze samotného Německa. Těch se týká Jesenská zamyšlení *Pověz, kam utíkáš, povím ti, kdo jsi*. Zde Jesenská mluví o špatné situaci dvou tisíců německých demokratických uprchlíků, příchozích na území Československa a o tom, jakou solidaritou je zahrnuli obyčejní lidé, kteří k nim cítí soucit.¹⁷⁷ Když člověk postaví tyto dva články vedle sebe, je zřejmé, že Jesenská ve vztahu k demokratickým Němcům nekritizovala své spoluobčany, kteří měli často chuť pomáhat, jak jen to bylo možné, ale spíše české i zahraniční autority, které nebyly schopny dostatečně zareagovat a poskytnout těmto lidem potřebnou podporu.

Z článků Mileny Jesenské v *Přítomnosti* je znát její hluboké zapálení pro lidi a pro společnost. Jako by vnímala vše špatné, co se lidem děje, a měla touhu jim pomoci, alespoň snad svými články, které tak často působí jako jakési zprávy o současné společnosti či texty, které mají inspirovat a čtenářům otevřít oči. Několikrát opakovaným tématem je například chudoba ve společnosti. Konkrétní situací, o které může Jesenská psát, byla situace v Karlových Varech v době následující po řeči Konrada Henleina, vůdce Sudetoněmecké strany, kterou přednesl na sjezdu strany v dubnu roku 1938. V té vyhlásil známý Karlovarský program, který shrnoval požadavky Sudetoněmecké strany.¹⁷⁸ Následkem tohoto sjezdu přišly Karlovy Vary o naprostou většinu svých lázeňských návštěvníků a oproti normálu byly takřka úplně prázdné. Podle Jesenské bylo jedním z důvodů to, že lidé na léčení nemají zájem být neustále konfrontováni politikou, která byla v této pohraniční oblasti velice ožehavým tématem ale také to, že 75% lázeňských návštěvníků byli Židé. Podstatná byla i schopnost Henleinovské propagandy přesvědčit svět, jak špatným podmínkám jsou němečtí hosté v českých lázních vystaveni. Tohle a další vlivy mají za následek katastrofickou hospodářskou situaci, která bude podle Jesenské mít dopad na celou oblast a veškeré její obyvatelstvo, které je na lázeňském průmyslu existenčně závislé.¹⁷⁹ Chudoby se dotýká také její článek *Nouze na běžícím pásu*, který se celý věnuje současným zastavárnám. Jesenská popisuje způsob, jakým v tehdejší době zastavárny fungovaly a vidí v nich symbol tehdejší špatné hospodářské situace, který může

¹⁷⁷ JESENSKÁ, Milena. Pověz, kam utíkáš – povím ti, kdo jsi. *Přítomnost*, 21. 9. 1938, roč. 15, č. 18, s. 294.

¹⁷⁸ KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005, s. 440.

¹⁷⁹ JESENSKÁ, Milena. Kolik stála Henleinova řeč v Karlových Varech? *Přítomnost*, 22. 6. 1938, roč. 15, č. 25, s. 396.

fungovat jako jakýsi ukazatel lidské nouze.¹⁸⁰ Text *Změněné nakupování* zase popisuje nedostatek zboží, s jakými se lidé v tehdejší době potýkali při nákupech. V souvislosti s tím se ukazuje Jesenská smysl pro rovnost, když nabádá čtenáře, aby nepodporovali, či dokonce bojkotovali, obchodníky, kteří mají ve zvyku některým zákazníkům nadržovat a schovávat pro ně tolik nedostatkové zboží.¹⁸¹ V článku *V pohraničí: Kolik bodů pro nás?* se pak Jesenská věnuje vysoké nezaměstnanosti v chudobě a pohraničí, které pak staví do přímé souvislosti s čím dál tím větší radikalizací v pohraničí. Stejně tak se v článku dotýká problematiky nezaměstnaných Čechů, kteří v té době odcházeli za prací do Německa.¹⁸²

Pro Milenu Jesenskou je příznačný silný soucit se ženami, pro které nebyla tehdejší doba vůbec snadná. Svou starost o mladé ženy představuje v textu *Podmínka přijetí: buď hezká!*, ve kterém se strachuje o budoucnost tisíců mladých žen, které mají co dělat, aby se samy uživily. Do toho však v jejich případě přibývá i to, že mají jakousi povinnost být hezké a líbit se, aby měly šanci svou situaci zlepšit, což ale stojí drahé peníze, a dostávají se tak do začarovaného kruhu následkem těžkých nároků a podmínek, které jim společnost staví.¹⁸³ Zároveň se ženské problematiky týká i text *Vdané ženy z práce*, který hovoří o těžkém údělu některých žen, které na sobě v tehdejší době počínající emancipace mnohdy v manželství braly dvě role: „pracovat a vydělávat peníze, a spravovat celou domácnost, tj. po práci přiběhnout domů, uklidit, uvařit, spravit prádlo a dělat práce „přirozeně ženské““, tudíž že „věnovat se svému přirozenému poslání“ tedy v takové situaci nebylo snadné. Podle Jesenské bude možnost pořídit si dítě velkým luxusem, který si budou moci dovolit pouze ženy, které se provdají za dostatečně zabezpečeného a ochotného muže.¹⁸⁴

Z mnoha situací ale Jesenská nachází východiska, která ve svých textech svým čtenářům předkládá. Sama v nich nabízí návrhy, nápady a plány, jak řadu záležitostí, které českou společnost tíží, změnit a napravit, a vylepšit tak životy mnoha lidí. Nabízí různá řešení a její články působí, jako by doufala ve vyslyšení státními autoritami a *Přítomnost* používala jako nástroj, kterým jim své návrhy přednést, zároveň pak mohla doufat v to, že s nimi budou souhlasit její čtenáři, kteří by pak za jejich realizaci mohli bojovat. Mezi tyto návrhy patří například její text *Nezaměstnanost na prahu*

¹⁸⁰ JESENSKÁ, Milena. Nouze na běžícím pásu. *Přítomnost*, 4. 1. 1938, roč. 15, č. 1, s. 13.

¹⁸¹ JESENSKÁ, Milena. Změněné nakupování. *Přítomnost*, 26. 4. 1939, roč. 16, č. 17, s. 255.

¹⁸² JESENSKÁ, Milena. V pohraničí: Kolik bodů pro nás? *Přítomnost*, 7. 9. 1938, roč. 15, č. 36, s. 568.

¹⁸³ JESENSKÁ, Milena. Podmínka přijetí: buď hezká. *Přítomnost*, 8. 2. 1938, roč. 15, č. 6, s. 93.

¹⁸⁴ JESENSKÁ, Milena. Vdané ženy z práce. *Přítomnost*, 9. 11. 1938, roč. 15, č. 45, s. 716.

domácnosti, ve kterém se autorka zabývá problematikou nezaměstnanosti a v té době nově zaváděných pracovních táborů, jejichž údělem bylo bojovat proti tehdejší vysoké nezaměstnanosti.¹⁸⁵ Jesenská se pokouší již v jejich počátku navrhnout zásady, kterými by se jejich organizace měla řídit, aby správně fungovaly a aby tak pouze nesnižovaly úroveň pracujícího lidu.¹⁸⁶ Jak jsem již zmiňovala výše, z řady článků je znát, že Jesenská silně soucítí s chudými obyvateli, v textu *S »ubohými a holými«* se tedy snaží domluvit svému státu, aby konal něco pro to, aby uživil vlastní lidi. Jejím cílem je zaměstnat co nejvíce Čechů v jejich domovině, mimo jiné proto, aby nemuseli za prací utíkat za hranice. To pro Jesenskou kromě hospodářského problému znamená i problémy národnostní, neboť emigrace za prací narušuje národní jednotu, která je podle ní v těžkých časech tolik potřeba. A proto je dle Jesenské víc než cokoli jiného potřeba rázných činů od místní vlády, i kdyby některé z nich měly být nepopulární.¹⁸⁷ Nezaměstnanosti se dotýká i v textu *Soldaten wohnen auf den Kanonen*, v tomto případě nezaměstnaností vojáků, kteří přišli následkem Mnichovské dohody o živobytí.¹⁸⁸

Dalším příkladem je například text věnující se zastavárnám a významu, jaký mají pro chudé lidi v období nouze, *Nouze na běžícím páse*. V něm Jesenská předkládá vlastní návrh, jak pomoci řadě lidí v nouzi s jejich finanční situací. Jedná se o plán přímých půjček státním zaměstnancům, kteří podle tehdejších pravidel získali záruku doživotního pracovního místa, podle kterého by mohly zastavárny upravit svou činnost tak, aby byly více ku prospěchu a „prohloubila ... svůj sociální úkol, pomáhajíc lidem, kteří pomoc skutečně potřebují.“¹⁸⁹

Její rady se ale nesoustředí pouze na to, jak vylepšit sociální situaci spoluobčanů, ale také toho, jak vyřešit složité situace, se kterými se musí potýkat český národ jako takový a sama předkládá návrhy, jak se mají authority zachovat, aby se situace začala proměňovat k lepšímu. V textu *Nad naše síly* tak například shrnuje čtyři kroky, které je dle jejího názoru vykonat, aby se zlepšila situace německých sudetských demokratů, kteří před nacisty museli uprchnout na území Československa: „1. Otevřít hranice

¹⁸⁵ NENIČKA, Lubomír. Pracovní tábory a boj s nezaměstnaností v pomnichovském Československu. Acta academica karviniensia. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2014. [online]. č. 2, s. 7 [citováno/viděno dne 7. 5. 2017]. Dostupný z: <http://www.slu.cz/opf/cz/informace/acta-academica-karviniensia/casopisy-aak/aak-rocnik-2014/docs-2-2014/Nenicka.pdf>

¹⁸⁶ JESENSKÁ, Milena. Nezaměstnanost za prahem domácností. *Přítomnost*, 2. 11. 1938, roč. 15, č. 44, s. 695.

¹⁸⁷ JESENSKÁ, Milena. S »ubohými a holými«“. *Přítomnost*, 5. 7. 1939, roč. 16, č. 27, s. 418.

¹⁸⁸ JESENSKÁ, Milena. Soldaten wohnen auf den Kanonen... *Přítomnost*, 21. 6. 1939, roč. 16, č. 25, s. 390.

¹⁸⁹ JESENSKÁ, Milena. Nouze na běžícím páse. *Přítomnost*, 4. 1. 1938, roč. 15, č. 1, s. 13.

některé z francouzských nebo německých dominií pro milion německých vystěhovalců. 2. Peníze, které se seženou, použít nikoli k nekonečnému vyváření marných polévek hladovým – živý člověk je totiž hladový dnes, zítra, pozítří, za rok, za deset let, až do smrti – nýbrž k plánovitému a spořádanému přestěhování těch lidí a k jejich kolonizačním možnostem.“ Dále je pak třeba sdělit Československé vládě, jak rychle mohou západní velmoci tuto pomoc dodat, díky čemuž pak pro ní bude jednodušší se podle toho zařídit a pro tyto uprchlíky pak zajišťovat krátkodobou pomoc na vlastním území.¹⁹⁰ Stejně problematice se pak věnuje i v textu *Pověz mi, kam utíkáš – povím ti, kdo jsi*. Zde Jesenská mluví o tom, jak důležité je, aby lid v podobně napjaté době slyšel jasné instrukce o tom, jak se má zachovat - „A proto je naléhavě třeba: aby lid ze svých přijímačů jasně slyšel, co má dělat....Aby věděl: ani o hodinu dříve, ale také ani o minutu později, dostane se nám pokynů, co máme dělat.“¹⁹¹ A podobným apelem na autority je i úvaha *Co očekává Čech od Čecha*, kde Jesenská píše „Ale lidé, kteří mohou mluvit k národu, mají mimo tu nejhlavnější a nejdůležitější, nejnaléhavější a nejaktuálnější úlohu, národ sjednotit, také starost jinou, totiž národ povzbuditi.“¹⁹²

Vědomí toho, kdo všechno její texty může číst, je cítit z několika článků, ve kterých se autorka dotýká tématu cenzury, což na tehdejší poměry působí jako velmi odvážný krok. Je tomu tak například v textu *Denní zprávy na posledních stránkách*, kde nabádá své čtenáře, aby se naučili řádně číst v textech, které mají k dispozici. „Čtenář, který nepodléhá iluzím (ať jakýmkoli) a umí číst to, co před sebou vidí a nikoli to, co by si vidět přál, je dnes ve velké výhodě. Zachoval si tolik střízlivosti, aby nalézal informace i ve zprávách skutečně neutralizovaných.“ Takový pak bude vidět i za práci cenzorů a naučí se vidět význam i tam, kde jej jiní nevidí, což Jesenská dokládá na příkladu zpráv z posledních stran novin, tedy inzerátů, na kterých čtenáři „vyvstane ... před očima jasně, živě a stručně celá naše doba.“¹⁹³ Významný je v tomto ohledu především článek *Týká se nás všech*, který působí, jako by se jednalo téměř o přímý útok na německou cenzuru. Jesenská v něm hovoří o tom, co v tehdejší době znamenalo být novinářem, především v nových podmínkách, nastavených nastupujícím režimem – „být novinářem je dnes čest a pocta, hodnota a důstojnost.“ Autorka se pozastavuje nad problémem českých novinářů, jejichž texty se často již automaticky setkávají

¹⁹⁰ JESENSKÁ, Milena. Nad naše síly. *Přítomnost*, 12. 10. 1938, roč. 15, č. 41, s. 650.

¹⁹¹ JESENSKÁ, Milena. Pověz, kam utíkáš – povím ti, kdo jsi. *Přítomnost*, 21. 9. 1938, roč. 15, č. 18, s. 294.

¹⁹² JESENSKÁ, Milena. Co očekává Čech od Čecha. *Přítomnost*, 3. 5. 1939, roč. 16, č. 18, s. 268.

s nepochopením ze strany německých čtenářů, pravděpodobně cenzorů, když také říká „Obvinění, které bylo paušálně vzneseno na české novináře, je obvinění vážné. Je tím vážnější, že je tak paušální.“ Podle ní se nemohou česko-německé vztahy vylepšit, pokud německý národ bude Čechy zcela bezdůvodně podezřívát z všemožných nekalostí.¹⁹⁴

Zcela přímě pak působí závěr článku *Kolik stála Henleinova řeč ve Varech*. V poslední části textu Jesenská napřímo oslovuje cenzora: „Na tomto místě bych ráda požádala pana cenzora, aby mne vyslechl.“ Jesenská zde obhajuje svou práci na reportážích z pohraničí, ve kterých byly některé části textu cenzory vybíleny. Obhajuje se tím, že vše, co v člancích napsala, byla ověřená fakta a nejednalo se o cílenou kritiku. „Na jedné straně se necensurují nepřátelské henleinovské výpady, na druhé straně se censuruje klidné a věcné konstatování, které není nepřátelské ale ve svém účinku pouze varovné a informativní.“ Autorka se pak zcela otevřeně a nebojácně svěřuje „Upozorňuji na tuto okolnost pana cenzora proto, že je mi trochu stydno z toho, co všechno dnes nesmíme říci.“¹⁹⁵

Z článků je čtenáři také zřejmé, jak moc si je Jesenská vědoma toho, jak můžou všemožné informace ovlivňovat ty, kteří je přijímají. Ať už se jedná o způsob, jakým ona mluví ke svým čtenářům, cenzorům či jiným autoritám. Tohoto tématu se dotýká i v jiných oblastech, například téma médií se v autorčiných textech také několikrát objevuje. Sama se věnuje například svému vlastnímu poslání, čili poslání novináře. Je tomu tak například v textu *O tom přeškolování*, kde hned v úvodu hovoří o zkouškách z češtiny, které v té době čekaly všechny novináře.¹⁹⁶ V několika textech se odvážně dotýká i tématu propagandy, v textu *Anšlus nebude I.* pak mluví o propagandě šeptané ale především o situaci ohledně dovozu říšskoněmeckých novin. Mluví o nacistických novinách, „kde je pan Henlein, nic než pan Henlein a les zdvižených pravic, auto ověšené nacisty, uniformované formace, mládež, ...“, proti jejichž velkému množství nestojí ani jeden demokratický německý list.¹⁹⁷ Propagandou, ačkoli ne nacistickou, a možná právě proto mohl být tento článek v takovém rozsahu publikován (na rozdíl například od textu *Anšlus nebude I.* kde cenzor po svém zásahu zanechal několik bílých

¹⁹³ JESENSKÁ, Milena. Denní zprávy na posledních stránkách. *Přítomnost*, 19. 10. 1938, roč. 15, č. 42, s. 671.

¹⁹⁴ JESENSKÁ, Milena. Týká se nás všech. *Přítomnost*, 14. 6. 1939, roč. 16, č. 24, s. 267.

¹⁹⁵ JESENSKÁ, Milena. Kolik stála Henleinova řeč v Karlových Varech? *Přítomnost*, 22. 6. 1938, roč. 15, č. 25, s. 396.

¹⁹⁶ JESENSKÁ, Milena. O tom přeškolování. *Přítomnost*, 30. 11. 1938, roč. 15, č. 48, s. 765.

¹⁹⁷ JESENSKÁ, Milena. Anšlus nebude I. *Přítomnost*, 25. 5. 1938, roč. 15, č. 21, s. 330.

míst). V textu se naopak zabývá socialistickou propagandou, šířenou skrze rozhlasové vysílání Kominterny. Stav lidu, zavaleného propagandou ze všech stran shrnuje ve větě „mozek, uštvaný hřměním propagand ze všech stran, pomalu a plaše nalézá prostou pravdu v ohromujícím přívalu polopravd a potřebuje dlouhou chvíli, než si uvědomí skutečnosti pravdivé.“¹⁹⁸

Mezi autorčinými texty z *Přítomnosti* pak zcela výjimečně vyčnívají její poutavé reportáže. Způsob, kterým se jí daří popsat atmosféru míst a událostí, o kterých ve svých textech vypráví, jako by vtáhnul čtenáře přímo na místo dění a, a to je dle mého názoru pro Jesenskou to nejpodstatnější, cítí se pak čtenář neskutečně blízko těm, o kterých Jesenská v reportážích hovoří. Skrze její texty čtenář jako by měl možnost dokonale se vcítit do situace těch, kteří v reportážích vystupují a na vlastní kůži pocítit atmosféru, kterou se Jesenská snaží přenést na papír. Tyto reportáže dokazují obrovskou míru autorčiny empatie a také schopnost získat si snadno lidskou důvěru. Výpovědi těch, kteří v reportážích vystupují, totiž působí zcela autenticky a především upřímně a otevřeně.

V článcích Mileny Jesenské z *Přítomnosti* můžeme cítit silnou ženskou autorku, o mnoho vyspělejší, než v době přispívání do *Lidových novin*. Ve svých textech se Jesenská zabývá závažnými tématy, která se dotýkají celé společnosti. Z jejích článků přímo sálá touha pomáhat lidem a důvěra a láska k českému národu. Jesenské se i přes závažnost svých článků daří vzbuzovat ve čtenáři naději v to, že se českému národu podaří v jednotě překonat všechna úskalí. Tato silná víra je zcela přesně zahrnuta v závěru známého textu *Jak tato doba zahrála na nervech* – „...že bude jednou svět, v němž lidé nebudou státi jako nepřátelé proti sobě, neboť skutečnost stejného pojmu cti, povinnosti a statečnosti bude větší, než skutečnost hranic – nemůže nikdy zahynout. Stále znovu ji ponosou lidé světem.“¹⁹⁹

Zároveň její články působí, jako by měly sloužit jako jakási ochrana či obhajoba Čechů v rámci nacistické nadvlády. Jako by Jesenská chtěla dodat svým čtenářům odvahu, ale zároveň i myslela na to, že list se kromě všemožných úředníků starajících se o cenzuru dostane do ruky i k vyšším představitelům nacistické nadvlády, před kterými tak může svůj národ a vlast hájit. Jako by ve svých textech apelovala na nepřítel, aby své chování vůči jejímu národu změnil a zároveň se jej snažila přesvědčit, že český národ zatím není poražený. Toto vystupování Jesenské značí velikou odvahu a sílu

¹⁹⁸ JESENSKÁ, Milena. Dobrá rada nad zlato. *Přítomnost*, 8. 3. 1939, roč. 15, č. 10, s. 151.

¹⁹⁹ JESENSKÁ, Milena. Jak tato doba zahrála na nervech. *Přítomnost*, 6. 11. 1938, roč. 15, č. 46, s. 734.

osobnosti. I zde pak Milena Jesenská používá své texty jako jakýsi nástroj, kterým se snaží pomáhat svému okolí a měnit svět k lepšímu. Z jejích textů je znát, jak moc si je vědoma své moci v pozici novináře a důležitosti novinářské profese v tak vyhrocených časech. Možnosti, které jí její profese dává, se tak snaží naplno využít.

3.3. **Klíčová témata v tvorbě Mileny Jesenské**

Dle mého názoru podstatným a specifickým znakem tvorby Mileny Jesenské, kterou jsem za účelem napsání práce zkoumala, je autorčina schopnost vkládat do svých textů sama sebe a tolik ze své osobnosti a života, často je také znát značná dávka sebereflexe. Tento trend se prolíná velkou většinou článků, většinou jejích fejetonů, a pokud čtenář zabrouzdá i do jiných textů, než pouze těch, kterých se týká tato práce, nachází tento jev i jinde. Pro Milenu Jesenskou jako by se do jisté míry sléval rozdíl mezi osobním životem a tím, co sděluje svým čtenářům. Ať už se jedná o intimní příběhy ze soužití s manželem a především s její malou dcerou Honzou v *Lidových novinách*, vzpomínky z dětství či fejetony, které jsou zcela jasně inspirovány Mileniným osobním životem. Z tohoto hlediska jsou příznačné spíše texty v *Lidových novinách*. V *Přítomnosti* se již autorka věnuje především společenským problémům či politické situaci, i zde je ale znát, že inspiraci pro své články bere často sama ve svém životě. V *Přítomnosti* i v *Lidových novinách* tak nalezneme články dotýkající se mateřství a rodiny, které pro Jesenskou pravděpodobně znamenalo důležitou část ve svém životě, její texty se často dotýkají tématu finanční nouze, která jí od počátku dospělosti celý život provázela. Před čtenáři se zamýšlí i nad problémy, které jí potkaly v osobním životě. Ačkoli však v textech nepřiznává, že se jedná o přímé obrazy z jejího života, kdo měl později možnost srovnat si příběhy ze života Mileny Jesenské s těmito texty, nemůže pochybovat o tom, že se jí tyto příběhy napřímo týkají.

Dalším neopomenutelným prvkem, prolínajícím se její tvorbou, je odhodlání prezentovat veřejně vlastní názor. Odvaha, s jakou v textech prezentuje své myšlenky a názory, je až obdivuhodná, zároveň je ale překvapivé, že jí podobně odvážné a otevřené texty v redakcích procházely, a to v případě obou periodik. Je podivuhodné, že vedení *Lidových novin* dávalo Jesenské takovou volnost, že mohla ve svých článcích zcela otevřeně kritizovat samotné ústřední téma ženské rubriky, a to módu. Způsob, jakým se Jesenská o módě vyjadřuje, je vzhledem k její tehdejší pozici poměrně odvážný a její schopnost předložit čtenářkám hodnotný článek o módě, do kterého ale zároveň

propašuje svůj vlastní, kritický názor, je obdivuhodná. Mileně Jesenské se totiž daří na pozadí módy a poměrně povrchních témat dosáhnout toho, že zároveň informuje běžné občany a lidi, kterým by jinak nebylo snadné tyto informace dostat, o tématech, která jí připadají podstatná. Na pozadí módy tedy se světem sdílí svou vlastní kritiku společnosti a snaží se rozšiřovat obzory průměrným čtenářům.

Podobně je to s jejími příspěvky v časopise *Přítomnost*, kdy se ale jedná o daleko závažnější problematiku. V době, kdy byly tyto texty vydávány, panovala na území Československa nepřátelská atmosféra a země se postupně dostávala stále více pod kontrolu Němců, kteří v rámci propagandy získali kontrolu i nad veškerými tištěnými periodiky, která podrobovali přísné cenzuře. Řada článků ale působí, jako by se Mileně Jesenské dařilo cenzuru nějakým způsobem do jisté míry obcházet, je totiž překvapivé, co všechno si na stránkách svých textů mohla dovolit. Ve svých textech čtenářům realisticky popisuje, v jak špatné situaci se někteří lidé v tehdejší době nalézali, nebojí se ani poměrně otevřené kritiky Němců, ať už se jedná o jejich chování či o samotnou charakteristiku jejich národa. I v *Přítomnosti* se sice objevila bílá místa, z dnešního pohledu je ale stále překvapivé, jak mohly být v tehdejší situaci podobné texty uveřejněny.

Mezi texty Mileny Jesenské z *Lidových novin* a *Přítomnosti* uplynulo zhruba desetiletí. Během toho prošla Milena Jesenská řadou zásadních životních změn, a ačkoli i v *Lidových novinách* mohl čtenář číst texty vyspělé autorky, v *Přítomnosti* pak musí každý čtenář obdivovat, do jak silné novinářské osobnosti se Jesenská vypracovala. Obětavost, láska k lidem, chuť a vůle pomáhat a měnit věci i společnost k lepšímu jsou nejsilnějším rysem její tvorby v *Přítomnosti*, zatímco v textech pro *Lidové noviny* čtenář nalézá spíše rady k zlepšení soukromých životů jejích čtenářek.

Mimo jiné je také znát určitý posun ve vztahu k Čechům, ve kterém je ale do jisté míry možné cítit paralelu s výše zmiňovanou proměnou Jesenské osobnosti a přístupu. V několika článcích, vydaných za jejího působení v *Lidových novinách*, je z jejího vyjadřování přímo cítit, jako by se za svůj národ do jisté míry styděla. Například v textu *Jak dlouho to ještě potrvá* se Čechům věnuje poměrně podrobně a ani trochu se nebrání tomu, býti kritická. Přemítá o tom, jak moc je Čech ve společnosti cizinců rozeznatelný, a to především díky tomu, že Češi o sebe dost nedbají a co hůř – „*Není to nedostatek peněz a příležitosti. Neumíme se mýt.*“ Kritizuje Čechy za jejich způsob života, neschopnost dobře se stravovat a upravovat a za jejich pohodlnost. Článek na čtenáře působí vysloveně tak, jako by se Jesenská za příslušníky svého

národa styděla.²⁰⁰ Stejně tak Čechy kritizuje i v textech ze série *Co, kdy a kam*, která se týká cestování, kde dokonce poměrně urážlivě tvrdí, že může svým českým čtenářkám dát mnoho rad ohledně toho, jak se správně obléknout na cesty, ale že její rady stejně k ničemu nebudou, dokonce píše „Ale znám vás a vím, že vyvolíte to jediné, co je v tom nemožné: Že půjdete jen v sukni a bluse prohlížet fresky památné kaple vedle některých smart lidí, kteří se šťouchnou a řeknou „,Vida, tohle asi budou Češi!““²⁰¹

Kromě osobního rozvoje je možné tento rozdíl přičítat také různé době, ve které texty vznikaly. Zatímco v *Lidových novinách* působila Jesenská v době, kdy bylo oblíbené všechno světové, lidé s oblibou sledovali trendy, přicházející ze zahraničí a například i v *Lidových novinách* se často objevovaly různé reportáže ze zahraničí, texty v *Přítomnosti* jsou naopak zatíženy potřebou malého národa ubránit se velkému a snahou podpořit tolik potřebné národní cítění. To jako by bylo v době jejího působení v *Přítomnosti* pro Jesenskou jedním z hlavních cílů.

Závěr

Účelem této práce bylo zjistit a popsat témata a motivy, které hrály klíčovou roli v novinářské tvorbě Mileny Jesenské. Pro tento účel jsem zkoumala články ze dvou období autorčiny kariéry, a to z let 1929 – 1930, kdy Jesenská působila ve vedení ženské rubriky *Lidových novin*, a let 1937 až 1939, během kterých byla významnou součástí týdeníku *Přítomnost*. Díky čtení všech textů ze zkoumaných období jsem měla možnost najít v její tvorbě řadu opakujících se prvků či tematických okruhů. Díky znalosti autorčiny biografie jsem pak měla v řadě případů možnost přímo vztáhnout k životu Mileny Jesenské a k událostem, které prožívala a interpretovat je.

Čtení řady textů Mileny Jesenské může v leckterém čtenáři zanechat silný dojem. Ať už se jedná o články z *Lidových novin* nebo z časopisu *Přítomnost*, ze všech textů je cítit především osobnost výjimečné autorky. Neopomenutelné je také to, že v drtivé většině případů se čtenáři dostává více než jen obyčejného, informativního textu bez špetky něčeho navíc, nějakého hlubšího významu. Ať už se totiž jedná o text o nejnovějších trendech v oblasti dámských pokrývek hlavy, o tom, jaké oblečení obléknout při výletu do hor, nebo o text týkající se dětských hraček, Milena Jesenská se na pozadí jakéhokoli tématu snaží čtenářům předeslat nějakou hlubší myšlenku, radu do života, svou vlastní kritiku současných poměrů nebo nějaké zamyšlení. Tento způsob,

²⁰⁰ JESENSKÁ, Milena. Jak dlouho to ještě potrvá. *Lidové noviny*, 2. 6. 1929, roč. 37, č. 277, s. 21.

jakým tak například v *Lidových novinách* šířila mezi běžné čtenáře vlastní myšlenky a nápady je zcela výjimečný.

Během svého výzkumu jsem našla řadu témat, kterým se Milena Jesenská ve své tvorbě věnovala a která pro ni byla důležitá a prolínají se tak řadou jejích textů. Jedná se zaprvé o témata, která se objevují buď v autorčiných textech v *Lidových novinách* nebo v časopise *Přítomnost*, našla jsem i společná témata, která se objevovala v textech z obou periodik. V případě *Lidových novin* se jednalo především o tety týkající se života tehdejší ženy. Milena Jesenská se ráda věnovala tomu, co to znamená být moderní ženou, tomu, s čím se musí žena potýkat, rozhodne-li se býti samostatná a především finančně nezávislá. Radila čtenářkám, jak vyjít s nízkými úsporami a jak i za málo peněz udělat hodně parády, sdílela s nimi své zážitky z výchovy dcery Honzy. Ačkoli se od ní čekalo, že bude v listu referovat o módě, Milena Jesenská do svých textů vždy přidala něco navíc a přidávala jim tak na hodnotě. Na stránkách *Přítomnosti* Jesenská naopak referovala především o politických a hospodářských tématech. Její texty dodnes čtenářům přináší výjimečný obraz tehdejší doby a situace tehdejších lidí. V těchto textech Milena Jesenská varuje a snaží se svůj vlastní národ probudit k lásce k sobě samému, protože věří, že právě schopnost držet pospolu je zbraň, kterou se může náš malý národ bránit proti německému agresorovi.

Milena Jesenská nikdy neslevila ze své skvělé jazykové a stylistické úrovně. Její jazyk je květnatý a mnohdy působí až vznešeně. Daří se jí vyvolat ve čtenáři přesně to, co chce, a to zamyšlení nad tématy, která předkládá a pocit, jako by autorka mluvila přímo a právě k němu, toho dociluje často používanou přímou řečí a také častým neskrývaným mluvením sama o sobě v první osobě. Díky tomuto apelativnímu ale nevtíravému tónu se jí daří docílit toho, že čtenář se nad jejími slovy skutečně zamyslí. Jesenská také často jako by používala neobvyklý způsob, jakým se dostat k tématu, o kterém má konkrétní text být. U mnohých textů nejprve začíná vyprávěním, které pak najednou prudce stočí k tomu, co má být skutečnou podstatou textu. Například článek, začínající poetickým vyprávěním o dětských hračkách, je ve skutečnosti úvahou o přítomnosti války v životech lidí, o tom, jaký vliv mají moderní hračky na vývoj dětí, až nakonec se celý text stočí k problematice sudetských Němců.²⁰² Je možné, že je to ze strany autorky její způsob, jak čtenáře nalákat a udržet jeho pozornost, aby se nakonec dostala k tomu opravdu podstatnému sdělení, podobně jako když ve svých textech

²⁰¹ JESENSKÁ, Milena. Co, kdy a kam. *Lidové noviny*, 9. 6. 1929, roč. 37, č. 290, s. 18.

²⁰² JESENSKÁ, Milena. Co dává doba dětem ve hračkách. *Přítomnost*, 14. 12. 1938, roč. 15, č. 50, s. 796.

v *Lidových novinách* svá závažnější sdělení čtenářkám zaobaluje do článků plných módy nebo vyprávění ze svého života. Z jejich textů je také znát velká příprava, kterou jejich psaní autorka musela věnovat. Časté používání statistik, různých čísel, mnoho rozhovorů s lidmi a svědky, dlouhé cesty za reportážemi, z toho všeho pak Jesenská ve svých textech skládá rozsáhlé koláže, které pak předkládá čtenáři. Tyto výstupy pak ještě více dopomáhají tomu, aby čtenář autorčiným textům uvěřil a důvěřoval a především se nad nimi zamyslel, což je jistě jeden z hlavních cílů, které Jesenská při své tvorbě sledovala.

Pro zkoumanou autorčinu tvorbu je příznačné především to, do jaké míry je autorka ochotná odhalit čtenářům leccos sama ze sebe a také ze svého života. Její texty jsou často emotivně zabarvené, čtenář nemá pocit, že čte neutrální novinové články, ale že čte texty psané právě a jen Milenou Jesenskou pro něj, pro jejího čtenáře. Tato schopnost promlouvat k lidem a apelovat na ně, je v případě Mileny Jesenské jedinečná. Setkáváme se se silnou ženskou autorkou, která se ve své tvorbě nebojí dotýkat závažných témat. Z jejich textů je cítit především silné sociální cítění a solidarita s těmi, kterým se v životě nedaří nejlépe, s lidmi, kteří se pohybují na pokraji chudoby nebo kterým válka sebrala domov. Novinářka se ve své práci věnuje i ženám a jejich situaci, jako by byly často ostatními opomínány, zamýšlí se i nad lidskými vztahy a čtenáři, který měl snahu prokousat se množstvím materiálů o životě novinářky, pak musí být ihned jasné, že Jesenská spíše popisuje lidi a vztahy, které se jí přímo týkají a které okolo sebe vidí. Milena Jesenská se také značí jako výjimečně rozvázná prozřetelná osoba, která se snaží hledat dlouhodobá východiska, která pak nabízí svým čtenářům, ne jen jednorázová a krátkodobá řešení. Starost Mileny Jesenské o lidi okolo ní, jedna z vlastností, kterou neopomíná žádný z jejich mnoha životopisů, se tak také zrcadlí ve většině jejich textů a zůstává tak tou nejpodstatnější charakteristikou její tvorby.

Summary

The purpose of this thesis was to describe themes and topics that appear repeatedly through the works of Milena Jesenská. Two periods of her working life were studied. Her texts from the woman's section of the *Lidové noviny* newspaper from the years 1929 – 30 and her articles published in a magazine called *Přítomnost* between the

years 1937 and 1939. The study has shown that there are different topics that seemed to be important to her in each period but that there are also some elements that permanently penetrate her works.

Among the topics mostly highlighted in her articles from *Lidové noviny* there is the issue of a modern, strong and independent woman, her status within the society at the time, the pointlessness and superficiality of current fashion trends which also leads to uniformity. Also, motherhood was a strong topic for her at the time.

On the other side, her works in the *Přítomnost* magazine show a much more mature and conscious author and are affected by the vigorous political changes and an uneasy atmosphere that could be felt in the public at that time. She shows as a very patriotic author, someone, who is very worried by the bad fortune of some people and who is constantly looking for a way to help her fellow citizen but as a matter of fact everyone who was in need. Her determination to help and to care for other people is the strongest topic to be found in all her works along with her willingness to be honest and as open to her readers as possible, even if it means to share some much private parts of her own life.

Použitá literatura

Přítomnost. Praha: Fr. Borový, 1924 - 1945. ISSN 1802-2924. Vydání z let 1937 - 1939.

Lidové noviny. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně. ISSN 1802-6265 1893 - 1945. Vydání z let 1929 - 1930.

Tištěné zdroje

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Vydání 1. Grada Publishing a.s.: Praha, 2011. 448 stran. ISBN 978-80-247-3028-8

CORBINOVÁ, Juliet, STRAUSS, Anselm. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vydání 1. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999. 196 stran. ISBN 80-85834-60-X

ČERNÁ, Jana. *Adresát: Milena Jesenská*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-481-4

GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938-1938: Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Vydání 1. Praha: Paseka, 2004. 320 stran. ISBN 80-7185-626-6

JESENSKÁ, Milena. Uspořádala Alena Wagnerová. *Dopisy Mileny Jesenské*. Praha: Prostor, 1998. ISBN: 80-85190-91-5

JIRÁSKOVÁ, Marie. *Stručná zpráva o trojí volbě: Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtman v roce 1939 a v čase následujícím*. Vydání 1. Frankfurt am Main: Verlag Neue Kritik, 1996. 160 stran. ISBN 80-85844-21-4

JIRÁSKOVÁ, Marie. *Milena Jesenská: Křižovatky (výbor z díla)*. Vydání 1. Praha: Torst, 2016. 879 stran. ISBN 978-80-7215-520-0

KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vydání 1. Praha: Portál, 2010. 310 stran. ISBN 978-80-7367-698-8

KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Vydání 2. Praha: Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2075-6

KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*. Vydání 1. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7285-568-5

KOTYKOVÁ-MARKOVÁ, Marta. *Mýtus Milena*. Vydání 1. Praha: Primus, 1993. 166 stran. ISBN: 80-85625-14-8

KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Vydání 1. Praha: Argo, 2005. 1109 stran. ISBN 80-7203-612-2

OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, díl 3/II, M-Ř*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0708-3

PENKALOVÁ, Lenka. *První novinářky v česky psaných denících po roce 1918: Milena Jesenská a její kolegyně ve světě módy*. In: PLACHÁ, Pavla. ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. 1. Vydání. Praha: Aula, 2016. 273 stran. ISBN 978-80-86751-31-3

PITHART, Petr. *Jasnozřivá, statečná, ale osamocená paní Milena: Reportáže z pohraničí a prostředí německých uprchlíků v časopise Přítomnost z léta 1938*. In: PLACHÁ, Pavla. ZEMANOVÁ, Věra. *Milena Jesenská: Biografie, historie, vzpomínky*. Praha: Aula, 2016. 273 stran. ISBN 978-80-86751-31-3

PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 – 1993*. Praha: Lidové noviny a.s., 1993. ISBN: 80-7106-056-9

WAGNEROVÁ, Alena. *Milena Jesenská*. Vydání 1. Praha: Prostor, 1996. 216 stran. ISBN 80-85190-50-8

WÖGERBAUER, Michael, PÍŠA, Petr, ŠÁMAL, Petr, JANÁČEK, Pavel a kol. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749-2014, Svazek II/1938 – 2014*. Vydání 1. Praha: Academia, 2015. 1661 stran. ISBN 978-80-200-2691-6

Elektronické zdroje

Archiv všech čísel od roku 1924 – Přítomnost.cz [online].[citováno dne 6. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.pritomnost.cz/cz/archiv-od-r-1924/27-uncategorized/197-archiv-vsech-cisel-od-roku-1924>

Digitální knihovna [online].[citováno dne 6. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:bdc405b0-e5f9-11dc-bfb2-000d606f5dc6>

Média v období první republiky [online].[citováno dne 4. 5. 2017]. Dostupné z: http://dvacatestoleti.eu/data/files/MH_ML_4_1R.pdf

NENIČKA, Lubomír. Pracovní tábory a boj s nezaměstnaností v pomnichovském Československu. *Acta academica karviniensia* [elektronický časopis]. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2014 [citováno dne 7. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.slu.cz/opf/cz/informace/acta-academica-karviniensia/casopisy-aak/aak-rocnik-2014/docs-2-2014/Nenicka.pdf> ISSN 2533-7610

Výstavní panely: Česká společnost od Mnichova k válce [online].[citováno dne 4. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/vystavy/od-mnichova/vystavni-panely.pdf>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Portrét Mileny Jesenské (fotografie)

Příloha č. 2: Zkoumané texty z *Lidových novin* (tabulka)

Příloha č. 3: Zkoumané texty z časopisu *Přítomnost* (tabulka)

Příloha č. 4: Titulní strana ženské rubriky *Lidových novin* ze dne 27. 9. 1929

Příloha č. 5: Titulní strana časopisu *Přítomnost* ze dne 12. 10. 1938

Přílohy

Příloha č. 1: Portrét Mileny Jesenské (fotografie)

Zdroj: Archiv Památník národního písemnictví

Příloha č. 2: Zkoumané texty z Lidových novin (tabulka)

Datum vydání	Název článku	Témata
14.04.1929	Pro koho píšeme o módě do novin	Móda, chudá společnost, moralizace, současná společnost, bohatství, finty v módě
21.04.1929	Baby (nepodepsáno)	Mateřství, finty v módě
21.04.1929	Miminko	Mateřství, sebereflexe,
21.04.1929	Výstava moderní ženy v Brně	Moderní žena
21.04.1929	Móda jupiček	Kritika módy, módní finty
28.04.1929	Ve jménu putiček	Sebereflexe, moralizace, současná společnost
28.04.1929	Dobré mléko pro děti (Míla Jesenská)	Mateřství, sebereflexe, rady/návody
05.05.1929	Golfově hřiště a golfový sport	Češství, móda, finty v módě
12.05.1929	Co by ženy mohly, kdyby chtěly	Současná společnost, moralizace, češství
12.05.1929	Bílé šaty	Módní finty
19.05.1929	Pověz mi...	Současná společnost, moralizace, chudá společnost, bohatství
19.05.1929	Doplňky k toaletám	Kritika módy, bohatství, moralizace
26.05.1929	Pozor, kolik jste se smál?	Sebereflexe, moralizace, současná společnost
26.05.1929	Bluzy	Móda, lázně, sebereflexe, finty v módě, kritika, otevírání očí, ženská krása
02.06.1929	Jak dlouho to ještě potrvá	Kritika češství, lázně, chudá společnost, vynalézavost
09.06.1929	Co, kdy a kam?	Současná společnost, bohatství, kritika češství, sebereflexe, kritika
16.06.1929	Co, kdy a kam? (Cestovní kufry)	Kritika češství
23.06.1929	Co, kdy a kam? (Na cestu do lázni)	Lázně
29.06.1929	Toto jest vážné	Moralizace, současná společnost, mateřství, moderní žena, chudá společnost
14.07.1929	Punčochy a střevice	Kritika, ženská krása, otevírání očí, současná móda
21.07.1929	Na pláži	Současná společnost, chudá společnost, moralizace, mateřství
28.07.1929	Ženatý bohém	Sebereflexe, moralizace, současná společnost, muži
04.08.1929	Co je to moderní žena	Moderní žena, současná společnost, moralizace,
11.08.1929	Přátelé našich přátel	Sebereflexe, moralizace, současná společnost, muži, kritika
11.08.1929	Lov a rybaření	Bohatství, moralizace
18.08.1929	Na hory	Rady/návody, moderní žena, sebereflexe
01.09.1929	Všední šaty	Moderní žena, kritika
08.09.1929	Architekt a zákazník	Současná společnost, sebereflexe, moralizace,
08.09.1929	Tříčtvrteční kabáty	Kritika módy
29.09.1929	Večerní toaleta	Ženská krása, kritika módy, bohatství, moralizace
13.10.1929	Župany	Sebereflexe, chudá společnost
20.10.1929	Boty	Kritika, kritika módy
27.10.1929	Křik po samostatnosti	Moderní žena, mateřství, chudá společnost, peníze, sebereflexe, současná společnost
27.10.1929	Dopoledne	Kritika módy, módní finty
03.11.1929	Jak žije samostatná žena?	Moderní žena, peníze, sebereflexe, domácnost, pokrokovost, mateřství
10.11.1929	Zač ženy vlastně vydávají tolik peněz?	Ženy, kritika, peníze, módní finty, napodobování, kritika módy
17.11.1929	Odpolední šaty	Sebereflexe
17.11.1929	Provoz mezi kuchyní a jídelnou	Sebereflexe, současná společnost, pokrokovost, moderní žena
01.12.1929	Civilisovaná žena?	Moderní žena, ženy, bohatá společnost, kritika módy, současná společnost
08.12.1929	Prádlo	Chudá společnost, bohatá společnost
08.12.1929	Barety	Rady/návody, komunismus, chudá společnost
15.12.1929	Lásky holčičky půl druhého roku staré	Mateřství, sebereflexe
15.12.1929	Pod stromček	Sebereflexe, moralizace
22.12.1929	Kouzlo vánočního stromku	Sebereflexe
22.12.1929	Vánoce v horách	Bohatství, moralizace, rady/návody, mateřství
29.12.1929	Voda s hůry čili jak vznikají idiosynkrasie	Mateřství, sebereflexe, moralizace
29.12.1929	Veliká večerní toaleta	Bohatství, chudá společnost, módní finty,
05.01.1930	Teagown	Chudá společnost, módní finty
05.01.1930	Nové účesy z trvalé	Kritika, chudá společnost, kritika módy,
12.01.1930	Šperky	Chudá společnost, bohatství, módní finty, kritika módy
19.01.1930	Kufry všude, kam se podíváte	Současná společnost, pokrokovost
26.01.1930	Jarní klobouky	Kritika módy, kritika, rady/návody
02.02.1930	Výbavička pro miminka	Rady/návody, chudá společnost
09.02.1930	Moderní blůza do moderního kostýmu	Moderní žena
09.02.1930	Salonní sportsmani	Rady/návody, mládež, bohatá společnost
16.02.1930	Moderní pěstění těla	Sebereflexe, rady/návody
23.02.1930	Červená stát	Rady/návody, češství
02.03.1930	Šněrovačky	Kritika módy
09.03.1930	Kniha, kterou musí číst každá žena	Socialismus, moderní žena, kritika
16.03.1930	Rythmus vnitřních dění	Rady/návody, moralizace, mateřství, chudá společnost, sebereflexe
23.03.1930	Když ne girl, tedy alespoň sport	Lázně, moderní žena
23.03.1930	Pokyn tetičkám, co mají nosit k snědku malým holč	Mateřství, sebereflexe
30.03.1930	Přehlídka jarní módy 1930	Kritika módy, kritika
06.04.1930	Zase jedno jaro bez dětských hřišť	Mateřství, moderní společnsti, rady/návody
06.04.1930	Do deště	Chudá společnost, radiovky
13.04.1930	Moderní weekend	Současná společnosti, užívání si života
20.04.1930	Pravé hedvábí	Sebereflexe, chudá společnost
27.04.1930	Pro tenis	Současná společnost, moralizace, moderní žena, ženská krása, užívání života
11.05.1930	Maminkám k svátku	Mateřství, rady/návody, sebereflexe, kritika
01.06.1930	Dvě radosti letních prázdnin	Mateřství, užívání života, češtvá

Příloha č. 3: Zkoumané texty z časopisu *Přítomnost* (tabulka)

Datum vydání	Název článku	Témata
29.09.1937	Automaty - žlaby velkoměsta	Chudá společnost, současná společnost
27.10.1937	Lidé na výspě (Z osudů německých emigrantů)	Sebereflexe, němečtí uprchlíci, chudá společnost, Židé
15.12.1937	František Liliom, obchod smíšeným zbožím	Sebereflexe, užívání si života, současná společnost, česká vesnice
29.12.1937	Lidé v pohybu	Současná společnost, kritika současnosti, Němci, užívání si života
26.01.1938	Mladí odpovídají	Mládež, výchova, současná společnost
02.03.1938	Střední škola postrachem?	Mládež, výchova, rady/návody
30.03.1938	Soudce Lynch v Evropě	Emigranti, média, uprchlíci
04.05.1938	Poevropštělá česká kuchyně	Němci, češství, média, chudá společnost, česká vesnice
11.05.1938	Štafeta v životě (Marie Kubešová)	Mateřství, sebereflexe, výchova
25.05.1938	Anšlus nebude I., Hradý SdP	Výchova, média, propaganda
01.06.1938	Anšlus nebude II., Napříč rodinami	Židé
22.06.1938	Kolik stála Henleinova řeč v Karlových Varech?	Lázně, chudá společnost, propaganda, cenzura
29.06.1938	Diskuse s henleinovským starostou	Média, sebereflexe
27.07.1938	Statisíce hledají zemi nikoho	Uprchlíci u nás, Židé, kritika socialismu
10.08.1938	Česká vesnice 1938	Česká vesnice, média, kultura, češství
07.09.1938	V pohraničí: kolik bodů pro nás?	Výchova, chudá společnost
21.09.1938	Pověz mi, kam utíkáš - povím ti, kdo jsi	Němečtí uprchlíci, češství, rady/návody
28.09.1938	Průřez tří dnů	Mnichov, češství
05.10.1938	Měsíc září	Češství, Mnichov
12.10.1938	Nad naše síly	Rady/návody
19.10.1938	Denní zprávy na posledních zprávách	Cenzura, média, porozumění textu
26.10.1938	Co zbývá z KSČ?	Komunismus
02.11.1938	Nezaměstnanost za prahem domácnosti	Chudá společnost, rady/návody
02.11.1938	O tom spoření (Marie Kubešová)	Ženy, mateřství, chudá společnost, sebereflexe
09.11.1938	Vdané ženy z práce	Ženy, chudá společnost
16.11.1938	Jak tato doba zahrála na nervech	Poraněný národ, rady/návody, moralizace
30.11.1938	O tom přeškolení	Média, hospodářství, zaměstnání, výchova, emigranti, Němci
14.12.1938	Co dává doba dětem ve hračkách	Mateřství, výchova
29.12.1938	V zemi nikoho	Uprchlíci, emigranti, Židé
04.01.1939	Nouze na běžícím pásu	Současná společnosti, chudá společnost, mládež, rady/návody
11.01.1939	Poslední dny Karla Čapka	
18.01.1939	Koukejte umřít do padesáti let!	Propaganda, češství, mládež
25.01.1939	Proč nemluvíte, mladí?	Mládež
01.02.1939	Sbohem, Jules Romainsi! (Marie Kubešová)	Mnichov
08.02.1939	Podmínka přijetí: buď hezká!	Ženy, chudá společnost, kritika současné společnosti, kritika módy
15.02.1939	Jak se stýkati s Čechy?	Oslava češství, Němci, česká povaha, Češi x Němci
08.03.1939	Dobrá rada nad zlato	Kritika socialismu, média, propaganda, emigrace
22.03.1939	Praha, ráno 15. března 1939	Oslava češství, česká povaha,
22.03.1939	Děti čtou (Marie Kubešová)	Výchova, mateřství, média, rady/návody
29.03.1939	O střízlivosti a gestu	Češství, moralizace, rady/návody,
05.04.1939	O umění zůstat stát	Češi, Němci, morálka
12.04.1939	Co Němci očekávají od Čechů	Češi, Němci, morálka
12.04.1939	..."hledat štěstí jinde?" (Marie Kubešová)	Emigranti, češství
19.04.1939	Česká maminka	Mateřství, sebereflexe, češství
26.04.1939	Změněné nakupování	Moralizace, rady/návody, současná společnost, chudá společnost
03.05.1939	Co očekává Čech od Čecha?	Češství, moralizace, Němci, rady/návody, emigrace, česká vesnice
10.05.1939	Jsem především Češka?	Češství, Mnichov
24.05.1939	Promiňte, že nešeptám	Češství, rady/návody, Židé, Mnichov
24.05.1939	Stačí být Čechem?	Mateřství, češství, Češi x Němci
31.05.1939	Lidé v Národním souručenství	Rady/návody, češství, mládež, výchova,
14.06.1939	Týká se nás všech	Cenzura, média, sebereflexe, rady/návody, Češi x Němci
21.06.1939	Soldaten wohnen auf den Kanonen	Češi x Němci, česká povaha, rady/návody
05.07.1939	S "ubohými a holými"	Emigrace, chudá společnost, rady/návody

DOMOV-MÓDA-SPOLEČNOST

Křik po samostatnosti.

Milena.
Náš nedávná anketa: o nové formy života, která jednala o samostatné a vzdělané ženě, přinesla zajímavý výsledek: neovládla problém ani o chlap, třebaže se šlo sta dopis od nejhravějších písařů a písařek. Vydělali i písmen tenký protiklad, jako celý problém, který je dnes ožehavý pro každou mladou ženu, má v sobě mnoho protikladů. Ano, je přirozené, vědíme-li se a máme-li děti, chceme to, toužíme po tom. Chceme však být samostatné. Především: citíme velmi nutkavou potřebu samy si vydělávat peníze. Jak to sloučí? Pro co se rozhodnout?

Tabule potěba vydělávat si svoje peníze, kterou dnes počítuje každá průměrná paní, ta je rozhodně nová. Náš maminky ji nepočítávaly. Náš maminky byly docela lidné svědomí, když přijímaly peníze od svých mužů. Ale od té doby se právě něco změnilo. Rekla bych, že se stala chyba v tom směru, že se změnila jen a pouze žena. Nepromrkala-li ženská emancipace duchem všech žen, osvojily si alespoň všechny ženy výhledy ženské emancipace, i ty emancipované. Rekla bych, že daňská žena považuje mnoho za samozřejmé, co by vteřejší ženě vůbec nebylo napadlo. Změnily se zvyky a změnily se požadavky. Dobré manželství vteřejška bylo založeno na předpokladu, že muž je doma pánem, velitelem, bohem a životlem. Patřil mu všechny čas, všechna svoboda, všechna ženina věla a bystost. Ženin úkol byl dosti prostý: měla se starat, aby se měl muž dobře. Ověřovala ho, pečovala o něho, spravovala mu všechno, podřizovala se mu. Dbala o to, aby mužek nevole nezážil jeho dobrou náladu. Jeho dobrá nálada byla její odměnou, jeho špatná nálada jejím trestem. Za nepřísti knoflíky, spálený oběd, za opoždění k obědu, za různé mjetkem bývaly v domácnostech bouřky a kravaly. Nelíbilo-li se němu muž, stropil prostě kravala. Při takovém kravalu třásl se celý dům: žena, děti, služky, litaly dveře a zla slova. Výchyni chodili zděšeni, polní, nešťastní. Podnikalo vše možná, aby se Bůh domova usmířil. Teprve potom si žena oddechla.

Dopoledne.
Přes to, že letos móda změnila takřka všechny naše linie, stříhy a zvyky, nechal naše dopolední šaty beze změny. Dopoledne jsme stále ještě stříživé a pevně jednozáde obléčeny v šatech z trvanlivého materiálu,

v krátkých suktech a prostých a pohodlných rukávech. Sukně jsou snad o poznání delší než byly loni, a to je mezin kolonim jen na prospek. Matičkou změna — je-li to vůbec změna — lze zaznamenat v tom, že kompleťová horečka zachvátila i dopolední šaty. Krátká a skládaná jerseyová sukna doplňuje se anglickou blúzou s kravatou, tato blůza se doplňuje pulloverem bez rukávů nebo sucatrem a toto se doplňuje anglickým kabátkem se zlatými knoflíky dvěma řadami. Myslim, že tyto dopolední komplety jsou nejlépe, co nám vůbec letos móda povoluje. Bavečné mají spoustu možností, vesta je vlněná a barevná, kabátek je barevný a tweedový, sukne je barevná a jerseyová a kravatka je nebarevnější. Dobrotomý se to celé obléká pod anglický kabát nebo pod kocič a ovšem, obléká se toho právě tolik, kolik je třeba. Vhodně vyvedení jednoho kocička přivodí milion variací šatů, takže pořadí jako v Verwandlungskünstere, máte co oblékat a sít. Znamenatí výhoda těchto pevných kompletů je v tom, že na jaře, až vysvine slunce, budeme mlti vřetečným kosičným pro ulici, vyleti, weekend, procházeky, navštívy a toučky a děti. Milena.

Gymnastika doma.

Pie Mila Mayerová XIII.

Víte co dělá Mina, aby ni nesilily kotníky? Je to velmi důležitá věc pro každou dívku, má štíhlé, vypracované klouny a ne na každé kosti malou buchtičku, která přetéká se sířicou. Mina se stáde krátké pozicie a rychle raději přídá několik minut k dennímu cvičení, než by ráno ráno se nedbala. Také evázije každé přiležitosti mezi dnem, aby si něco sacivila. Tedy s těmi kotníky, Mina sedí po obědě a čte noviny, má na to více jen několik minut času, ale i ty doveče dvoim cvičí: Někde jednu nohu před sebe a stivádeš ii naplná a ohvba nahoru s kotníky. Potom přídá na řadu druhá nohu. Dale opisuje šitky nebo v kotníku celé kroužky a to oběma smry. Budete-li to dělat také uvítite, jak se vám za krátko krásně zformují nohy a jak se vám bude dobře chodit, evázije bez únavy dvokrát tolik, protože se naučíte pohybovat při chůzi špičkou a evázije při našlapané nerovnému terénu. Toto cvičení má tu úzásomu úvahu, že může být bez pokolení propozováno a karvárných pod stolkem, dle v dívalde a o biograftech, což by se o jiných Minivých cvičech tvrdit nedalo.

Bernard Shaw a erotika.

Anglický pokrokový časopis Time a s Tid e otiskuje zajímavé výdatky z řeči Bernarda Shawa na třetím mezinárodním kongresu pro sexuální reformu. Žák se, že Shaw v ní věnoval reálnou pozornost nešťavému prohlášení papeže, který doporučoval ženám větší decentní o oblékání a měřila jí přímo podle délky sukni a rukávů a ne přímo podle velikosti výstřihu. Přes to, že i Shawovi nepochybně záležel na povzneání mravosti, nebo aspoň toho, co on tím rozumí, doporučuje v té věci metodu zřejmě protichůdnou metodu se. Oxec. Chce-li mít sexuální působivost (sex appeal) stejnopou na nejvyšší míru, můžete to dokázat jen jediným způsobem: sponožte šaty, říká Shaw a vychází arto také při svých důkazech.

Žena v době panování královny Viktorie, tedy asi před pti stoletím, byla pty kvalitě esenci sexuální přitázlivosti. Byla tak dokonale zahalená, osukovávaná a vypovádána, že se potulovala pívání a pohobné pohovce a přes to, nebo právě proto, že normálně bylo u ní viditelného jen nesmárné málo, sledovat její kotník bylo nesmestelné vzrušující a evázilo mladé muže ve velké mravní zmatek. Shaw jednou provždy rozbil Husi o buržoazní mravosti Viktoriánské doby a tvrdí, že byla napak nekonalé nemoralní. Jednou z mnoha neresit, kterou mělo za následek všechno to tajuplné a přepjaté decentnost, byl, na druhé straně, chorobný exhibicionismus fysecky i duševní, o kterém už jednou Claude Farrère napsal v „Světě“ několik krásných slov.

Shaw se toulal o letošních prázdninách v pobřeží Adriatického moře a někde v Terstu v jeusitckém kostele si přečetl pti tuctu narižen, jak se mají ženy oblékat při návštěvě svatého Pskýny se mu dokonale zhmýřila a byly nesmárné rád o nich interviewoval papeže, aby mu konečně dokázal, že se dopouští zisadního omýlu, když šaty čini koeficientem mravosti. Shawovo ima-

Co se mužům u ženy líbí?

Muži líbí se žena nejen duchaplná, ale také taková, která svou krásou nad okoli vyniká. Nedivme se proto, že ženy svému zevněžku věnují takovou péči a vhodnou dietou, sportem atd. blodi krásu postavu získali a jí udrželi.

Někdy shora uvedené prostředky selhávají a tu může pomoci jen šetrnější péče. Muži však byli od firmy B. Konšlová-Nováková, Praha I, Místek 9 (východ z Provanické ul. -mezozemní, žďáný kraj), Filitika firma, Kouniceva ul. 12, neboť jedině tyto dány uspokojí. Jsou zhotoveny z látky neb kombinované s gumou, úplně bez kostic. Formují dokonale postavu, nevylučují žaludek a nezadržávají. Jsou i při celodenním nošení úplně pohodlné a na těle nezatlelé.

Příslušným upravením stihu konají dámsk churavým (svislý život, pup. kyta atd.) služby neocenitelné. Také podpreňky této firmy pro svůj jedinečný stříh (pro slabé s vločkou) jsou u nám velmi oblíbeny. Zajíte si i vy nezávazně do Konovické ulice č. 12 v Brně neb vyžádejte si ceník zdarma. 3002-Prá

Prádlo a látky

všeobecné dámské a pánské stavě i přelivové, prádlo, bavlněné, vlněné, bavlněné, bavlněné, bavlněné i líně, celé vlny, dávájí přímo rodinná česká škola. LIDNAR & KRAJSER, Dobruška, 757 se splátky. Vačky a ceníky k výběru zdarma. 7509-Prá

Rádost vařit

v moderní a komfortní kuchyni! Použití strojů a mnoha úsporných zařízení učiní Vám vaření zábavou.

Víte, co Vám chybí — navštivte nás!

Naše rady zdarma — naše obětí lovd.

Závod kuchyňskými potřebami
Pražba 11. J. NEFF Příkopky 24.
Přia — od vidičky až ke sporáku!

měla by stát vedle svého muže svobodná a nezávislá. Ze sto případů deset je snad takových. Ostatních devadesát podobá se našim starodávnému manželství minulých let. Jak jí mohla roztrhnout blůzu, kterou já jsem tak těžce zaplatil? Jak to, že chci ty jít do divadla, když já chci po práci sedět doma? Jak to, že budeš obědvat u přítelky, když já přijdu domů na oběd? Z každého slova je slyšet: Já jsem pán! Platím, tedy jsem pán! Zepřejte se každé druhé paníčky kolem sebe, po čem nejvíce touží: aby si mohla vydělávat aspoň šest set měsíčně, aby si mohla koupit několik milých věcí, nějaké květy, kničku, šaty, kabelku — a nebyla s každým sebestmenším přáním závislá na dobré nebo špatné náladě svého muže. Proletářské manželství dávno už tak vypadá. Pracuje muž i žena, pracují oba a pracují celý den. Tam je to ovšem z nejnutkavějších existenčních důvodů. Na tisíc je manželek a matek po továrnách, které vydělají tož, co muž, a které po práci teprve vřizují domácnost a děti. Ve středních vrstvách mezi ženami z tak zvaných dobrých rodin není skoro jedná, která by tu a tam nepociťovala bořice nedostatku svých peněz, vydělaných vlastní prací, a té divuplné výhledy, kterou přinášejí: naprostého sebevědomí, svobody a nezávislosti. Prapršična té touhy po samostatnosti není rozkvetlá žena touží po lásce, domově a dítěti. Touha být samostatná není nic jiného, než strach být závislá. Závislost každé naše manželství, kde ptiť jeden o něm než druhý, nemáie vyrást tíhá pohoda přátelství. Usneli jsme se přece mlčky, že právě tato tíhá pohoda přátelství je dar, který naše generace dává dětem, aby vyrůstli v nehyberické, rovné, upimné a čestné lidi. Potřebujeme k tomu rovnost daleko hlubší, než je ta modropanobáňská rovnost ženy s mužem na základě zákonů. Potřebujeme k tomu rovnost skutečnou, vyrostlou na základě ženské dovednosti, schopnosti a síly. Dnešní dívky jdou do života vyhovany samostatnost schopnosti vydělávat si peníze. To znamená tak obromý převrat v životě ženy, že můžeme teprve nyní mluvit o emancipaci. Teprve nyní, kdy nás erotický život nabývá neposeté svobody a kdy manželství přestává být hospodářským kontraktem.

Samostatnost ženy je zdravá, dobrá, jasná věc a — jak pravil poslední dopis naše ankety: je to konečné stav, kterým opouštíme středověk. Ziskáváme jí tolik cenného, tolik potřebného k zdravému dševnímu životu, že se nám stala nezbytná potřeba, které se už nikdy nemůžeme vzdát. Teď jen, jak to zařídit, abychom mohli dělat obojí a obojí dobře: abychom si mohli ponechat samostatnost, práci a mohly se při tom vdát a mít děti? Je to čistě vnějškový problém pracovní organizace a podiváme se pti, jak se provádí jinde.

Popeliny, zeřiry, oxfordy
v nejlepší kvalitě
v KrKonošské žrnici
Telef. 3674. Brno, Nová 25. Telef. 4072.

Kočichy
DENNÍ ZODRMA
F. VENDER
PRAHA I., CELETNÁ 12.

Inerva
nejlepší
šicí stroje
přítomnosti!

PARSYA-KLOBOUKY pro elegantní dámu. BRNO 8. MASARYKOVA 8.

